

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Disputatio V. De inefficacia veterum Sacramentorum ad conferendam
gratiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

gratiam, quæ incipiat in tempore, & dependenter ab aliqua causa successiva, quale est sacramentum, non potest non dependere in conservari ab aliquibus partibus illius causæ, à quibus provt condistinctis à præcedentibus non pendeat in primo fieri, quia non potest assignari prima pars illius causæ, à qua depēdeat solum in fieri, cum in illa parte causæ sint alia partes posteriores. Sicut etiā, licet carentia gratiæ in fieri solum dependeat à peccato actuali, & non in conservari; quando tamen gratia expelleretur propter peccatum actuale, quod inciperet in tempore, & in eodem tempore semper successivè intenderetur, non posset expulsio gratiæ non dependere ab aliquibus partibus posterioribus instantis illius actus, à quibus provt condistinctis à præcedentibus, non posset dependere in primo fieri, sed solum in conservari, vt consideranti patebit. Vides, quot exemplis instari possit contra omnes obiectiones, quæ fieri possunt contra hanc sententiam ab Auctoribus, qui semel supponunt illa principia Philosophica admittunt, posse rem permanentem incipere totam simul in tempore; imò etsi hoc non admittant, instare possumus in negatione instantis, quæ incipere debet in tempore, & per consequens in expulsiōe instantis, non poteris assignare primum fieri, quod non includat aliquam conservatiōem eiusdem expulsiōis.

141. Vltimò, obijci potest; quia si, postquam producta est gratia, adhuc partes prolotionis subsequēntis dicuntur eam producere, poterit etiam dici durare productio gratiæ toto tempore sequenti; non enim

Responsio.

est maior ratio de breviori, quàm de longiori tempore sequenti. Respondetur, hanc difficultatem minus vrgere in hac materia, quàm in aliis, in quibus debet solui ab omnibus iis, qui admittunt, rem permanentem posse totam simul incipere intrinsecè in tempore. Nam si Angelus, v. g. creetur à Deo in tempore immediato post instans, creatio debet durare pro aliquo tempore, & per consequens in toto tempore sequenti poterit Angelus dici creari: item negatio instantis, quæ incipit in tempore, dicetur incipere in toto tempore sequenti, & his similia; in quibus quia tota quæstio pertinet ad modum loquendi, observandum est, vt quoties designamus aliquam partem posteriorem sequentis durationis, non dicamus in illa incipere Angelum, vel negationem instantis; quia re vera in illa, vt condistincta à partibus præcedentibus, non incipit, sed conservatur; quando verò loquimur de tempore sequenti post instans, quod fuit vltimum non esse rei, quæ incipit in tempore; tunc loquendo de toto illo tempore collectivè sumpto, dicimus, in illo incipere, & conservari Angelum, vel negationem instantis, quæ in instanti præcedenti habuerunt vltimum non esse; quando verò loquimur de inceptione, nihil dicentes de conservatiōe, solemus restringere loquutionem ad breve aliquod tempus, quod sit exigua pars illius totius durationis: sic enim solemus etiam dicere, nox incipit primo minuto post vltimum instans diei; non autem dicimus, nox incipit primis sex, vel octo horis post diem. Item dicimus, annum incipere tali die, vel tali mense, non verò tali semestri; sic etiam non diceremus, si mundus incepisset in tempore intrinsecò, mundum creati, vel incipere his sex millibus annis, v. g. quibus existit, sed incepisse tali mense, vel tali anno: vt scilicet hac restrictiōe significemus, minus temporis requiri ad inceptionem, quàm ad continuatiōnem, & conservatiōem per talem durationem.

142. Minor est in nostro casu difficultas.

Dixi autem, minorem difficultatem esse quoad hoc in nostro casu; quia in hoc casu non extendere-

tur illa loquutio vltra illud tempus, quo durat prolatio vltimæ syllabæ, quod brevissimum est. Intra quod etiam loquendo de qualibet parte sequenti signata, non dicimus, in hac parte incipit, vel producit gratia, sed perseverat: loquendo autem de tota illa duratione simul per modum vnius, dicimus, in hac morula post tale instans incipit, & producit gratia sacramentalis. Quod si fingas, aliquem ex industria protrahere, & continuare prolotionem illius syllabæ vltimæ per longum tempus; tunc etiam non oportebit dicere, in toto illo tempore produci, vel incipere gratiam; quia licet Deus debeat vt aliqua parte diuisibili illius prolotionis tamquam instrumento physico, vel morali ad productionem gratiæ; non est tamen necesse, quod vtratur omnibus, præsertim si prolatio longius duret; sed poterit pro sua voluntate determinare tantam, vel tantam partem, cuius intuitu ponat gratiam, nihil curans de partibus, quæ postea sequuntur; imò de facto etiam, licet illa vltima syllaba brevissimè proferatur; poterit tamen aliquis dicere, non omnes partes prolotionis concurrere, sed aliquas; plures quidem semper, quàm essent necessariae; quia non potest assignari id, quod præcisè requirebatur, vt diximus, non tamen omnes partes, sed aliquas vique ad talem, vel talem mensuram, provt Deus voluerit; in hoc enim nihil cogit hoc vel illud asserere, sed quilibet poterit, provt voluerit, opinari, suppositis (vt dixi) illis principiis Philosophicis, in quibus tota hæc difficultas fundatur.

DISPUTATIO V.

De inefficacia veterum Sacramentorum ad conferendam gratiam.

SECTIO I. Sententia affirmans, gratiam collatam per Sacramenta antiqua, & eius fundamenta.

SECTIO II. Sententia negans, Circumcisionem contulisse gratiam, & eius fundamenta.

SECTIO III. Resolutio quæstionis.

SECTIO IV. Infertur resolutio aliquorum dubiorum.

NT melius appareat excellentia nostrorum sacramentorum, & discrimen ipsorum à sacramentis legis antiquæ, oportebit examinare in præsentī, an aliqua illorum poterint etiam conferre gratiam? Et non loquimur de gratia, quam causabant per modum promissionis, quatenus erant promissiones Diuinæ de gratia nobis danda, quo pacto erant causæ nostræ gratiæ, vt explicuimus supra disp. 1. sect. 2. sed loquimur de gratia, quæ eorum intuitu daretur suscipientibus tunc illa sacramenta. Difficultas tota est propter Circumcisionem, & propter sacramentum illud, quo in lege naturæ delebatur peccatum originale; de aliis enim Sacrificiis, cæremoniis, & Sacramentis legis antiquæ, non est dubium, quod non habuerint efficaciam conferendi gratiam. Nam licet aliqui oppositum insinuent, quos citat Henriquez in præsentī lib. 1. cap. 15. num. 6. alij tamen omnes id reiciunt, quos assert idem ibi littera V. Hæc autem duo sacramenta, cum in illis deleberetur peccatum, videtur, quod contulerint gratiam, sine qua nunquam de facto ablata

Tota difficultas est de Circumcisione, de illo sacramento quod erat in remedium peccati originalis. Henriquez.

fuit alicui macula peccati mortalis personalis, vel originalis.

SECTION I.

Sententia affirmans gratiam collatam per Sacramenta antiqua; & eius fundamenta.

2.
Antiquorum
quorundam
opiniones.
S. Thom.

IN hac controuersia duplex est sententia principalis inter Scholasticos; alique enim antiquiores iam omnino in obliuionem abierunt, quas commemorat, & reicit S. Thomas in presenti art. 6. & 9. 70. art. 4. Quidam quippe dixerunt, per Circumcisionem quidem ablatum peccatum, sed non collatam gratiam; alij dixerunt, gratiam collatam, quoad effectum remittendi peccatum, non tamen quantum ad effectus positivos; alij denique, collatam quidem gratiam etiam quoad aliquem effectum posituum, qui est, facere dignum vita æterna, non tamen quantum ad omnes. Non enim sufficiebat ad reprimendam concupiscentiam fomitis; nec ad implenda præcepta Legis.

3.
Requiritur
illa sententia.
Prima.

Hæ omnes sententiæ facillè refelluntur. Prima, quia peccatum originale non remittitur, nec homo vnquam iustificatur, nisi per gratiam; alioquin si ille homo moreretur sine peccato, & sine gratia, deberet carere omni pœna sensus, & dani, ac per consequens non deberet habere carcerem visionis Dei, quæ est pœna damni; & ex alio capite deberet carere visione Dei, cum careret gratia habituali, quæ est semen gloriae. Secunda etiam sententia reicitur; quia non poterat conferri gratia, quin daret ius ad gloriam, cum ipsa gratia sit semen gloriae; ergo daret etiam effectus positivos. Tertia denique reicitur; quia nulla gratia habitualis est, cui non debeantur auxilia talia, cum quibus possit homo seruare præcepta Legis, licet non omnino extinguant fomitem; sicut nec de facto extinguunt illi nostra sacramenta. Adde; si Circumcisio dabat gratiam habitualem, licet non daret illas copiosas vires ad vincendas tentationes; iam non posset dici, quodd nostra sacramenta differunt ab illa per hoc, quodd nostra causant gratiam, quam tamen illa non causabat.

4.
Dua celebres
sententia.
Prima sententia
affirmans.

Vasquez.
Suarez.
Azor.
Pereira.
Barrad.
Lorinus.
Valent.
Salas.

His ergo sententiis omissis, duæ sunt sententiæ in hoc puncto celebres, in qua Scholastici antiqui, & recentiores diuisi sunt. Prima affirmat, per Circumcisionem datam fuisse gratiam ex opere operato ex infallibili decreto, & promissione Diuina. Hanc tenent Alex. Bonauent. Durand. Paludan. Maior, & Marsilius; quos refert Vasquez dicta disp. 184. 12. Eandem tenent Suarez in presenti disp. 5. sect. 1. & disp. 10. sect. 1. & 2. Azor. tom. 1. lib. 4. cap. 34. Pereira in cap. 4. epist. ad Rom. disp. 5. & 6. Barrad. tom. 1. in Euangel. lib. 9. cap. 1. Lorinus in Acta Apostol. cap. 7. vers. 8. Valentia infra quæst. 70. puncto 11. & alij multi, quos affert & sequitur Salas tom. 2. in 1. 2. tract. 13. disp. 11. sect. 1. n. 12. & sequentibus.

5.
Augustin.
Fundamen-
tum huius
sententia au-
thoritas Au-
gustini.

Greg.
Ambros.
Prosper.
Fulgentius.
Beda.

Præcipuum fundamentum est auctoritas Augustini, qui eam aperte tradidit multis in locis, quæ affert Vasquez vbi supra. Præcipua sunt lib. 16. de ciuit. Dei cap. 27. lib. 2. de pecc. origin. cap. 30. & 32. lib. 4. de Baptismo. cont. Donatist. cap. 23. & 24. & 2. de nuptiis cap. 11. (& habetur in cap. Ex quo, de Consecratione distinct. 4.) & lib. 2. cont. litter. Petiliani cap. 77. & lib. 3. cont. Iulian. cap. 18. & lib. 5. cap. 9. Pro eadem sententia videntur esse Gregor. 4. Moral. cap. 2. vol. 3. & refertur in c. Quod autem de Consecrat. dist. 4. Ambros. epist. 84. (seu Prosper, qui creditur auctor illius epistolæ) Fulgentius lib. de Incarnat. cap. 15. Beda homil. de Circumcis. inter hycmales de Sanctis ante med. tom. 7. & lib. 1. in Luca

cap. 8. super illa verba: *Postquam consummati sunt*, &c. Bernard. epist. 77. & serm. 3. de Circumcis. & serm. 2. Bernard. de Assumpt. Hugo de S. Victore quæst. 113. in Epist. ad Rom. & 1. de Sacrament. part. 11. cap. 2. & p. 11. cap. 2. & 6. Idor. Genes. 17. Rupertus lib. 5. de operib. Trinitat. cap. 33. & alij. Vnde Ouanus in 4. d. 1. propositione 15. ait, esse de fide, quodd per Circumcisionem remittebatur peccatum originale, & Durand. in 4. dist. 1. quæst. 5. num. 9. ait, oppositum esse contra dicta omnium Sanctorum: & Soto d. 2. q. 1. art. 4. ait, omnes in hoc conuenire quodd in Circumcisione remittebatur originale; & hanc sententiam fuisse omnibus Patribus, receptissimam: & Suarez d. disp. 5. sect. 1. §. secundo dicendum est, asserit, non posse nunc negari sine aliqua temeritate propter communem consensum sanctorum Patrum, & Scholasticorum omnium.

Secundò, principaliter fundatur hæc sententia auctoritate Innocentij III. in c. Maiores, de Baptismo, vbi dicit, Baptismum Circumcisioni successisse; per illam enim originale remittebatur, licet ad regnum celorum non perueniretur. Vbi licet Pontifex id non definat, sed asserat ad probandum principale intentum, scilicet, paruulos esse baptizandos, magnum tamen præbet huic sententiæ pondus auctoritatis.

Tertiò, probatur ab Augustino, Innocentio, & alijs, ex illo Genes. 17. *Masculus, cuius præputij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo*. quæ verba Augustinus iuxta lectionem LXX. Interpretum legit hoc modo: *Masculus, cuius præputij caro octauo die circumcisa non fuerit*, &c. vbi clare videtur sermo esse de paruulis; hi enim debebāt octauo die circumcidi. Cum ergo his comminetur Deus pœnam, nisi circumcidantur, debet hoc intelligi de pœna, quæ consequitur peccatum originale; nam actuale personale non poterat esse in illis; & in hoc sensu intelligitur id, quod sequitur: *quia pactum meum irritum fecit*. quæ verba loquuntur de pacto inito cum Adamo, quodd pactum irritum fecit paruulus, quando in Adamo peccauit.

Sed hæc verba, seclusa auctoritate Augustini & Innocentij, facillè habent solutionem, cum vis argumenti sumatur ex illa particula, *octauo die*, quæ tamen in nostra vulgata non habetur. Quare locum illum non de pœna æterna, sed temporalis, siue mortis, siue separationis à populo Iudaico, quam adultus debebat pati, ob neglectam Circumcisionem, explicant communiter Interpretes, vt notat Vasquez dicta disp. 130. cap. 2. & Bellarm. lib. 2. de Sacrament. c. 22. & sequentibus. & lib. 1. de Baptismo c. 4. ad 4. Imò iidem, qui tenent, per Circumcisionem fuisse remissum originale, dicunt, illam expositionem Augustini non esse litteralem, vt fatetur Pererius super illa verba Genes. vers. 14. & ipsemet Augustinus 16. de Ciuit. cap. 17. dicit, posse illum locum aliter exponi. Adde, nec in ipso textu LXX. Interpretum iuxta editionem emendam iussu Sixti V. ita legi, sed paulo aliter, scilicet: *ei, qui non fuerit circumcissus masculus, cui non circumcideretur caro præputij sui, octauo die interibit anima illa de genere suo*; vbi dies octauus non refertur ad circumcisionem, sed ad pœnam infligendam, vnde potest, retenta etiam illa particula, intelligi de solis adultis, quibus pœna illa imponitur. Pactum autem, quodd irritum dicitur fieri, proculdubio est pactum Circumcisionis, de quo sermo erat in verbis præcedentibus: *Statuam pactum meum inter me & semen tuum. Tu ergo custodias pactum meum, & semen tuum post te. Hoc est pactum meum, quodd obseruabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcideretur ex vobis omne masculinum*, &c.

Hoc

Retorqueri
potest argu-
mentum.

Hoc ergo pactum irritum faciebat, qui negligebat Circumcisionem. Vnde argumentum ex his verbis retorqueri potest contra hanc sententiam; quia si Circumcisio fuisset instituta ad tollendum peccatum originale, & ad iustificationem spirituales, Deus certe illam instituens aperuisset eius fructum, sicut aperuit clarè usum, & finem, scilicet, ut esset signum foederis inter Deum, & Abraham, atque posteris eius de numerosissima plebe, & de possessione terræ Chanaan illis promissa. Quod autem circumciderentur ad tollendum originale, nec ibi, nec alibi Scriptura insinuat: ergo non fuit instituta ad eum finem; alioquin debuisset declarari, cum esset præcipuus, & hominibus maxime necessarius. Denique etiam illa particula, octavo die, retineatur eo modo, quo ab Augustino legitur, explicari potest totus locus de pena illa separationis à populo Iudaico, quam debebat subire paruulus, qui ob parentum culpam non fuerat octavo die circumcissus; nam cum Circumcisio esset character illius populi, & ianua aliorum sacramentorum, merito excluderetur, qui character illo carebat.

10.
Aliqui Au-
gustinum &
Innocentium
explicant.

Difficilius responderetur ad Augustinum, Innocentium, & alios Patres. Aliqui dicunt, illos solum velle, quod in Circumcisione dabatur gratia, non tamen quod per illam daretur gratia. Verum enim quod in illa dabatur propter fidem, & quæ in illa actione interueniebat, & cuius signum erat Circumcisio ipsa externa, non tamen concurrebat Circumcisio ad gratiam tanquam causa physica, vel moralis. Ita Vasquez disput. 184, cap. 4.

Rejicitur hæc
interpretatio.

Hæc tamen interpretatio manifestè repugnat verbis Patrum, qui non solum dicunt, in Circumcisione datam fuisse gratiam, seu remissum peccatum, sed etiam per Circumcisionem, ipsamque valuisse, & conduxisse ad illum effectum. Sic loquitur Innocentius in illis verbis: *Quoniam & si originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, &c.* Sic etiam loquitur Augustinus passim lib. 4. de Baptismo, c. 24. ubi dicit: *Ex Circumcisione carnis, quam prior populus accepit, congere nos posse quid valeat in paruuli Baptismi sacramentum, lib. 3. cont. Iulian. cap. 18. sic ait: Responde, si potes, cur ipse Isaac, nisi Baptismatis Christi signo circumcissus octavo die fuisset, periisset anima eius de populo suo? Explica, si potes, cur merito tanta pena pleberetur, nisi ab hac tanto sacramento liberaretur? Eodem modo loquitur Gregorius 4. Moral. cap. 2. Quod autem apud nos valet aqua Baptismatis, hoc agit apud Veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel pro iis, qui de Abrahæ stirpe prodierunt, mysterium Circumcisionis. In quibus verbis non minus dicit datam gratiam per Circumcisionem, quam per fidem Bernardus in serm. 2. de Assumptione: *In Baptismo, inquit, sola gratia lauat hanc maculam, quam olim rasisse petra Circumcisionis. Denique eodem modo loquuntur Beda, & alij supra adducti, qui non solum concomitantiam, sed concursum explicant Circumcisionis.**

Gregor.

Bernard.

SECTIO II.

Sententia negans: Circumcisionem contulisse gratiam, & eius fundamenta.

11.
Secunda sen-
tentia ne-
gat.

Vasquez.
Coninch.

Sententia contraria est etiam satis celebris, & habet pro se magnum pondus auctoritatis, & rationum. Eam videtur docere S. Thomas in præsentibus quæst. 62. art. 6. ad 3. & 970. art. 4. Eandem sequuntur Bellarminus, Capreolus, Deza, Ledesma, Ferraricus, Cano, & alij, quos refert & sequitur Vasquez dicta disput. 184. cap. 3. Coninch in præsentibus quæst. 62. art. 6. & quamplures Recentiores.

Probatur primò ex Scriptura, quæ videtur expressè negare, in Circumcisione ullam fuisse efficaciam ad eum effectum, sed solum fuisse merum signum illius populi. Ad Rom. 3. *Quid ergo amplius Iudæo est, aut quæ utilitas Circumcisionis? Multum quidem per omnem modum. Primum, quia credita sunt illis eloquia Dei. Vbi illud Primum significat illum esse effectum, seu fructum præcipuum; non ergo erat alius nobilior, qualis esset iustificatio. Et paulo post addit: Quid ergo præcellamus eos? nequaquam. Causati enim sumus, Iudæos, & Græcos omnes sub peccato esse: quasi dicat, quod attinet ad negotium iustificandi, non excedit Iudæus Gentiles propter Circumcisionem; omnes enim sub peccato sunt, nisi aliunde liberentur; quia, ut statim addit, ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Circumcisio autem erat opus legis. Item cap. 4. probat ex professo, Abrahamum non in Circumcisione fuisse iustificatum; ut inde probet ineffaciam Circumcisionis. Item 1. ad Cor. 7. *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est.* Ad Galat. 4. *Quomodo iterum conuertimini ad infirma, & egena elementa, quibus iterum seruire vultis? Constat autem, sermonem esse potissimum de Circumcisione. Ad Philipp. 3. dicit se arbitrari detrimentum iustitiam, quæ ex lege est. Ad Coloss. 2. Sacramenta veteris legis vocat umbram futurorum; & addit Circumcisionem esse carnalem, non spirituales: Circumcisus, inquit, estis circumcisioe, non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed circumcisioe Christi, consensu ei in Baptismo. Ad Hebr. 2. Reprobatio sit præcedentis mandati propter infirmitatem, & inutilitatem. & cap. 9. Cæremontias veteres dicit fuisse iustitiam carnis, & sanctificasse ad emundationem carnis, & cap. 10. legem habuisse umbram, nec potuisse accedentes perfectos facere, aut auferre peccata, & mundare conscientias.**

12.

Probatur pri-
mò ex Scri-
ptura.
Rom. 3.

1. Cor. 7.

Galat. 4.

Philipp. 3.

Coloss. 2.

Hebr. 2.

Nec potest dici, in his locis explicari solum ineffaciam & inutilitatem sacramentorum legis antiquæ, quam habebant post Christi mortem, & promulgatum Euangelium. Nam ibi loquitur Paulus de sacramentis illis etiam pro priori tempore consideratis, ut constat ex illis verbis: *Quæ utilitas Circumcisionis? Multum per omnem modum, &c.* Si verò loqueretur solum de tempore posteriori, non posset id concedere. Sicuti etiam umbræ erant, & figuræ ante aduentum Christi, non postea; & pro illo tempore acceperat Paulus Circumcisionem, qui tamen ad Philipp. 3. dicit, se non habere fiduciam in carne, hoc est, in Circumcisione. Videatur Bellarminus supra cap. 14. circa finem, qui eam solutionem bene impugnat.

13.

Malè expli-
cantur hæc
loci.

Secundò principaliter probatur hæc sententia ex Patribus, qui de Circumcisionis ineffaciam eodem modo loquuntur. Iustinus Dialog. cum Triphone ante med. ex professo id probat, *Abraham, inquit, cum nondum esset circumcissus, propter fidem, qua Deo credidit, iustificatus est, & benedictionem à Deo accepit. Circumcisionem verò non accepit ad iustificationem, sed tantummodo in signum. Quod vel ex eo licet intelligere, cum femineum genus carnalem circumcisionem assumere non queat, satis ex eo apparet, eam datam esse in signum, non autem ad iustitiam: quidquid enim ad iustitiam, & virtutem pertinet, etiam feminis Deus dedit, ut ex aquo seruare possent. Irenæus lib. 4. cap. 30. Circumcisionem, inquit, non quasi iustitia consummatricem, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile perseveret genus Abrahæ. Deus enim Abrahæ dixit: Circumcidetur omne masculinum vestrum, & erit in signum testamenti inter me, & vos. Quod etiam dixit de Sabbato per Ezechielem: Sabbata, inquit, mea dedi eis, ut sint signa inter me, & ipsos. In signa ergo data sunt hæc, nec sanè aciosæ,*

14.

Secundò pro-
batur ex Pa-
tribus.
Iustinus.

Irenæus.

& inania erant signa, sed suum habebant symbolum, & argumentum, ut pote à sapiente artifice data; carnalis enim circumcisio praefigurabat spirituales, de qua Paulus dixit: nos circumcisi sumus circumcissione non manufacta; & Propheta quidem ait: Circumcidite duriciem cordis vestri. Quod autem per hac non iustificabatur homo, sed in signa data sunt populo, ostendit, quod ipse Abraham sine circumcissione placuit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est. Epiphanius Hæresi 30. Prima, inquit, illa Circumcisio non fuit perfecta, sed signi tantum gratia est data, & ad ammonitionem ipsorum, & ut figura esset magna circumcissionis. Etenim si circumcisio illa data fuisset sanctificationis gratia, & ut participes faceret celestis hereditatis; ergo priuata est Sara tanto bono sanctificationis, & celestis hereditatis, & item Rebecca, & Lia, & Rachel, & omnes sanctæ mulieres, cum non potuerint circumcissionem Abraham habere. Si vero illa non sunt priuata regno celorum, quamquam non fuerint participes circumcissionis, non ergo illa conducebat hominem ad comparandam salutem, & vitam æternam. Et hæresi 8. Illic, inquit, circumcisio fuit carnalis, quæ deseruijs usque ad magnam circumcissionem, hoc est, Baptismum, quæ circumcidit nos à peccatis. Ambrosius in id Roman. 4. Signum accepit circumcissionis, signum iustitiæ fidei, sic ait: Accepit Abraham circumcissionem signum iustitiæ fidei: credens enim se filium habiturum, huius rei, quam credidit, signum accepit, ut, quod credens iustificatus sit, cerneretur. Non ergo circumcisio aliquid habet dignitatis, sed signum est tantum. Et epist. 72. ad Irenæum, Signum, inquit, circumcissionis corporalis, veritas circumcissionis spiritualis, illa membrum amputat, ista peccatum. vide eundem lib. 1. de Abraham cap. 4. & lib. 1. de Sacrament. cap. 4. & 6. & lib. de iis, qui initiantur mysteriis, c. 8. & 9. Chrysost. hom. 27. in Genesim: Attende, inquit, quod Deus circumcissionem pro lege statui voluit, non quod ad animæ salutem efficere hoc possit aliquid; sed ut Iudæi pueri hoc gratitudinis indicium circumferrent, quasi signum, & sigillum, & ne liceret eis commiseri gentium commixtionibus. Hinc B. Paulus signum hoc vocat dicens: Et signum dedit circumcissionis sigillum; nam ad iustitiam ipsa circumcisio nihil conducit. Vide eundem hom. 39. & 40. in Genesim & homil. de prodit. Iudæ, & hom. 14. in Epist. ad Hebræos; & hom. 6. in ad Rom. 2. Circumcisio quidem prodest, si legem obserues. vbi Theodoretus, Theophylactus & Occumenius. Tertullian. lib. cont. Iudæos, paulo post, principium sic ait: Sed Abraham, inquit, circumcisus est: sed ante Deo placuit, quam circumcideretur. Acceperat enim Circumcissionem, sed quæ esset in signum temporis illius, non in salutis prærogatiuam. Sed & filius, inquit, Moysi tum ab Angelo profectus fuisset, si non Sephora mater eius calculo præputium infantis circumcidisset. Unde, inquit, Circumcissionis maximum periculum est, si præputium carnis quis non circumciderit. Sed enim si Circumcisio salutem omni modo affert, etiam Moyses in filio suo non intermisisset, quominus octauo die circumcideret eum, quando conset, Sephoram coactam ab Angelo id fecisse in itinere. Consideremus itaque, quod non potueris vnus infantis contra Circumcisio omni populo prescribere, & quasi legem huius præcepti condere in salutem. Nam providens Deus, quod hanc Circumcissionem in signum, non in salutem daturus esset populo Israel, idcirco filium Moysi duci futuri instigat circumcidi, ut cum capisset per eum populo dare præceptum Circumcissionis, non aspernaretur populus, videns exemplum istud in iudicis filio, iam celebratum. Cyprianus lib. 1. cont. Iudæos cap. 8. dicit, Adamum, Henoch, Noë, & Melchisedech iustos fuisse sine Circumcissione, quia signaculum, inquit, semini nihil proficit. Alios adducit Bellatmin. dicto lib. 2. de Sacramentis cap. 15.

His adiungitur auctoritas negatiua Philonis, & Iosephi, qui, cum curiosissimi fuerint indagatores, Philo. & minutissimi scriptores rerum Iudæicarum, & ille Iosephus. in lib. de Circumcissione causas omnes, & utilitates Circumcissionis prosequutus fuerit, hic vero lib. 1. Antiquit. cap. 12. huius tamen utilitatis, & causæ, quæ nobilissima sanè erat, nec minimum indicium infinuauerunt; ignorauerunt ergo illam; alioquin eius notitiam non ita occultassent.

Tertio principaliter probatur ex Conciliis, scilicet ex Florentino sub Eugenio sess. vlt. in Decreto fidei ad Armenos in hæc verba: *Nona legis sacramenta multum differunt à sacramentis antiquæ legis; hæc enim non causabant gratiam, sed solum per passionem Christi dandam figurabant: nostra verò sacramenta & continent gratiam, & digne suscipientibus eam conferunt.* Huic consonat Trident. sess. 7. cap. 2. damnans eum, qui dixerit, *Sacramenta nouæ legis non differre à sacramentis antiquæ, nisi quia sunt diuersæ ceremoniæ, & ritus externi.* Si autem antiqua contulissent gratiam, planè non alio modo differrent à nostris. Fuit autem editus Canon ille propter errorem Lutheri, qui (ut refert Bellarm. vbi supra cap. 12. in lib. de Babylon. captiuit. sic loquitur: *Error est, sacramenta nouæ legis differre à sacramentis veteris legis penes efficaciam significationis, id est, quod nostræ efficaciter significem faciendo quod figurant, non illa.* Quare intentum Concilij in illo Canone debuit esse, asserere differentiam sacramentorum nostrorum, quoad efficaciam, quam differentiam Lutherus negabat.

Quarto, adducuntur rationes, quas prædicti Patres attingunt, scilicet quod femine in lege veteri iustificabantur ab originali absque Circumcissione; ergo fatendum est, remedium legis naturæ adhuc post præceptum Circumcissionis retinuisse pristinam efficaciam, & vim. Deinde eos, qui non erant ex Abrahamo, non obligabat præceptum Circumcissionis, ut constat, ergo illi poterant iustificari per aliud remedium, quod quidem videtur non amisisse suam vim ad iustificandos Iudæos. Item Circumcisio non poterat adhiberi ante octauum diem; pueri ergo, qui ante illum diem moriebantur, non poterant iustificari, cum tamen filij Gentilium possent per remedium legis Naturæ. Similiter in casu necessitatis Circumcisio differebatur in longum tempus: sic enim in Deserto per quadraginta annos Hebræi non sunt circumcisi ratione itineris, ut aliqui volunt; siue autem ea fuerit causa, siue quævis alia, non est credibile, pueros omnes mansisse in peccato per totum illud tempus; & si qui fortè moriebantur, fuisse damnatos.

Varie solutiones adhiberi solent ad explicanda hæc loca Conciliorum, & Patrum ab Auctoribus primæ sententiæ; & primò dicunt, Circumcissionem non fuisse propriè loquendo sacramentum legis antiquæ, quia instituta fuerat multo tempore ante Moysen, & præcepta Abrahamo, & eius posteris; quare differentia, quam Concilia afferunt inter sacramenta veteris, & nouæ legis, quoad efficaciam gratiæ non habet locum in Circumcissione, sed in alijs sacramentis proprijs legis scriptæ. Sic expli- cant aliqui, quos affert P. Henriquez in præsent. Henriquez. lib. 1. c. 15. §. 2. littera F. & §. 6. lit. X.

Hæc solutio non potest satisfacere menti, & verbis Scripturæ, Conciliorum, & Patrum; & in primis Patres supra adducti clare, & disertè loquuntur de Circumcissione, & illam dicunt, non valuisse quidquam ad iustitiam, ut constat ex verbis citatis. Deinde Paulus, vbi de inefficacia legis antiquæ loquitur, maxime, & potissimè loquitur de Circumcissione, ut constat etiam ex eius verbis supra adductis.

adductis; imò ad dissuadendam Circumcisionem probat inutilitatem totius legis antiquæ in ordine, ad conferendam iustitiam. Denique Concilia, licet non loquantur nominatim de Circumcisione, eam tamen proculdubio comprehendunt in suis definitionibus. Primò, quia eam doctrinam acceperunt ex Scriptura & Patribus, vbi, vt vidimus, de Circumcisione potissimè sermo est. Deinde, quia licet Circumcisio non fuerit primò instituta in lege Moysis, in ea tamen lege, & intra eius præcepta, positum etiam est præceptum Circumcisionis, vt constat ex c. 12. Leuitici; & ideo eam Christus dixit esse ex lege Moysis, Ioan. 7. *Si Circumcisionem accipit homo in Sabbato, vt non soluatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato?* Vnde S. Thomas in præfati 9. 62. art. 6. sub nomine sacramentorum legis veteris, de quibus proponitur titulus articuli, agit de Circumcisione, quia comprehenditur sub sacramentis legis veteris, vt notauit ibi P. Valquez. Quando ergo Concilia loquuntur de sacramentis legis veteris, eodem modo loquuntur de Circumcisione, sicut Scriptura, & Patres illam sub eo nomine comprehendebant.

Ioan. 7.

24. *Secunda solutio.* Alij secundò respondent, licet in Circumcisione data fuerit gratia, non fuisse tamen causam gratiæ, sicut sunt nostra sacramenta, quia hæc causant physicè gratiam, vt instrumenta Dei: Circumcisio verò solum causabat moraliter.

Rejicitur primo.

Secundò.

Tertiò.

Quartò.

25.

Tertia solutio.

Declaratur.

26.

Vnde satis.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

fuit.

Conciliorum, & Patrum; aliquid enim plus videtur intendisse, quam negare solam causalitatem, & relinquere rationem conditionis, sine qua non. Quia quod attinet ad suscipientium utilitatem, parum etiam referret, quòd Baptismus afferret gratiam, & mundaret à peccato per modum causæ, vel per modum conditionis, si tamen infallibiliter afferret illum effectum. Vnde Concilium Florentinum non solum exclusit omnem causalitatem physicam, & moralem ab illis sacramentis, sed omnem etiam prorsus utilitatem, seu modum conducendi ad gratiam; hoc enim sonant illa verba, quòd *solum figurabant gratiam postea dandam per Christi passionem*. Planè, si erant conditiones infallibiliter afferentes gratiam, non posset absque eorum iniuria dici, quòd solum erant figuræ gratiæ futuræ, & nobis dandæ. Nec posset de illis dici, quòd erant vacua, egena, infirma, inutilia, sicut appellantur ab Apostolo. Denique, argumentum quo vtuntur Patres passim ad probandam inutilitatem Circumcisionis, ex eo, quòd fœminis non prodesset ad salutem; eodè modo probat, omnino non fuisse conditionem infallibilem ad gratiam; quia illo etiam remedio infallibile caruissent fœminæ; nec minùs noceret eis carentia conditionis infallibilis ad iustificationem, quàm carentia causæ moralis. Non ergo fecerunt vim in differentia conditionis, & causæ moralis, quando inutilitatem Circumcisionis exaggerarunt.

Eodem modo reicitur, quòd aliqui dicunt, Circumcisionem non continuisse gratiam, sicut nunc etiam Baptismus continet, quia tunc pretium gratiæ nondum erat solutum à Christo, sed nunc est iam solutum, & continetur in sacramentis nostris. Quod explicant hoc exemplo; nam si constituamus hominem, qui ad obtinendam mercedem offerat testimonia operum, quæ iam fecit, alium verò ostendentem solum Scripturam promissionis, qua promittit opera, dicemus iure optimo, prius instrumentum continere præmium, & mouere efficaciter ad illud posterius verò esse de se inefficax. Hoc autem modo se habent Baptismus, & Circumcisio.

Contra hunc etiam modum militat eadem argumenta, vt dixi; nam licet Circumcisio non conduceret tunc, vt causa, cōduceret saltem vt conditio afferens infallibiliter gratiam ex promissione Dei, quod tamen Patres, & Concilia videntur negare. Adde, illam differentiam pretij iam soluti, vel soluendi, parum referre ad rationem causæ moralis; nam, si Circumcisio contineret merita Christi vt ponenda, proculdubio esset causa moralis, sicut ipsa merita Christi nondum posita, sed ponenda, erant vera causa moralis gratiæ, quæ dabatur Patribus antiquis. Re tamen vera Circumcisio non erat solum sicut Scriptura continens promissionem operum Christi, sed potius contineret promissionem ipsius Dei dandi gratiam propter opera Christi præuiſa.

Vnde reicitur etiam, quòd alij recentiores quartò dicunt, vt explicent, quomodo Circumcisio non fuerit causa gratiæ, sed solum conditio, licet infallibiliter semper in ea iustificatio conferretur. Dicunt enim gratiam fuisse quidem datam semper infantibus circumcisis, & non nisi circumcisis (loquendo de infantibus Hebræorum) non tamen fuisse datam propter Circumcisionem, sed solum propter actum fidei, cuius protestatio erat Circumcisio, cui fidei Deus promissit infallibiliter gratiam, & iustificationem infantis. Cum hoc tamen stat, quòd non iustificaretur infans absque Circumcisione, quantumque ei applicaretur aliis modis fides parentum, vel aliorum, quia Deus præuidens prius omnes paruulos de factò circumcidendos, illis solis promittit

27.

Alia solutio

Explicatur exemplo.

28.

Refellunt.

29.

Alia solutio.

promisit iustificationem, pro tali instanti, pro quo prauiderat eos Deus circumcidendos, si cum fide offerrentur, ita tamen ut promissio non fuerit facta Circumcisioni, sed talibus actibus fidei huius, & illius ministri in particulari; nam licet alij actus fidei aliorum non circumcidendum essent aequales, & fortasse meliores, atque adeo possent magis mouere Deum; ipse tamen pro sua libertate voluit promittere his, & non aliis. Itaque Deus non promisit gratiam pueris, si cum fide circumciderentur, sed post institutam, & præceptam Circumcisionem; & prauidens iam qui essent circumcidiendi de facto, promisit iis omnibus gratiam, si cum fide Mediatoris offerrentur Deo; ita ut non Circumcisio iam prauisa, sed fides esset conditio, sub qua, & cuius intuitu promittebatur gratia. Poterit potuisse à Deo prauideri omnes infantes circumcidendos de facto nondum prauisa fide ministri, licet de facto Circumcisio oriretur ex fide eiusdem ministri, explicant per diuersos ordines intentionis, & executionis; nam potuit Deus ordine intentionis post latam legem Circumcisionis præfinire intentione absoluta Circumcisionem talium paruulorum, non determinando pro eo signo media in particulari; atque adeo iam prauidebat illos omnes circumcidendos; & tunc illis omnibus, & non aliis promisit gratiam, si cum fide Mediatoris offerrentur Deo. Si autem hoc totum fuit possibile, videtur affirmandum fuisse de facto; quia hoc modo conciliantur omnia, quæ de Circumcisione dicuntur, scilicet eam non fuisse causam gratiæ, & tamen fuisse necessariam ad iustificationem paruuli, ita ut sine illa filij Hebræorum non iustificarentur.

30.
Reijciunt.
Primo.

Contra hunc modum explicandi procedunt, ut dixi, argumenta supra facta, & alia magis specialia. In primis enim non fit satis loquutionibus Patrum, qui (ut vidimus) non solum dicunt, pueris circumcisis datam fuisse gratiam, sed etiam datam fuisse per Circumcisionem, ipsamque Circumcisionem influxum habuisse, qui cum non fuerit physicus, debuit esse moralis, quatenus mouebat Deum ad iustificandum infantem; alioquin non apparet, quomodo per Circumcisionem iustificarentur, & saluarentur.

31.
Secundo.

Secundo, quia si promissio gratiæ non est facta omnibus paruulis, sed iis solum, quo Deus prauidebat de facto circumcidendos; ergo de illis aliis qui circumcisi non fuerunt, possumus dicere, quod si circumciderentur, fuissent iustificati; imò debemus dicere, quod ex vi præsentis Decreti, & præsentis institutionis non fuissent iustificati, quia Deus non promisit generaliter iustificationem explicite, aut implicite omnibus paruulis, qui circumciderentur, sed his solis in particulari, in quorum numero non erat ille alius. Sicut si Deus solum promississet gloriam his, quos de facto prauiderit morituros in gratia, aut obseruatos legem, & nullo modo explicite, vel implicite aliis, non possemus dicere, quod ex vi præsentis Decreti, aut promissionis Dei, Iudas obtinisset gloriam, si seruasset legem: nulla enim extaret talis promissio Dei de danda gloria Iudæ, si legem seruasset. Consequens autem videtur omnino contra mentem Augustini, & aliorum Patrum, qui plane, dum dicunt, Circumcisionem valuisse infantibus ad iustificationem, dicunt, eam fuisse remedium idem, & commune omnibus paruulis masculis, sicut nunc est Baptismus, atque adeo nulum fuisse paruulum, qui, si fuisset circumcissus debito modo, non fuisset iustificatus.

32.
Confirmatur.

Confirmatur, quia si ea explicatio sufficeret ad verificandas eiusmodi propositiones vniuersales, posset aliquis similiter dicere, de facto non esse pro-

missam gratiam omnibus hostiis consecratis, sed Christum prauidisse, quæ hostiæ consecrata sumendæ erant de facto, & illis solis promississe gratiam, si debita dispositione sumerentur; hoc enim sufficit ad verificanda verba illa generalia Christi, *Qui manducat me, vivet propter me*, & alia similia; sicut illa alia promissio limitata sufficit ad verificandam propositionem vniuersalem, quod omnibus pueris Circumcisio afferebat remedium. Consequens autem nemo admittet; fatendum ergo est, eiusmodi promissiones vniuersales non terminatas fuisse ad eos solum, qui de facto vsuri erant tali remedio, sed ad omnes eos etiam, qui uti poterant, licet de facto non essent vsuri.

33.
Tertia ratio.

Tertio, quia si ea promissio non extendebatur ad eos, qui de facto non erant circumcidiendi; ergo iis paruulis non fuerat prouisum de remedio aliquo ad iustificationem, & salutem. Suppono enim, eos paruulos, quo circumcidi poterant, non habuisse aliud sacramentum, quo iustificarentur; ut volunt ij Auctores. Si ergo Circumcisio non erat instituta à Deo pro illis ut remedium ad iustificationem, de nullo prorsus remedio illis erat prouisum.

34.
Respondent.

Respondent primo, illis etiam paruulis prouisum fuisse de remedio, non quidem infallibili, & efficaci, sed sufficenti, & apto ad salutem obtinendam, scilicet per fidem mediatoris; quam si haberent parentes, & cum ea offerrent paruulum, poterat Deus ab ea fide moueri ad saluandum puerum. Sed contra hoc est, quia hoc non est prouidisse de remedio, non enim prouiderit de remedio, quando remedium est tale, quod applicatum fortasse inuabit, & fortasse non inuabit. Adde, multos paruulos de facto fuisse ita oblatos Deo absque Circumcisione, de quibus non potest dici, quod aliqui salui facti sint, alij damnati cum eodem remedio; ergo remedium illud debuit esse vniuersale ex lege Dei pro omnibus, quibus applicaretur.

35.
Dicunt secundum.

Respondent secundo, omnibus fuisse prouisum; quia sicut nunc de facto iis, qui non baptizantur, prouisum est de remedio, quatenus dat Deus parentibus cogitationem ad aliquem actum, quem si faciant, decreuit Deus filium perducere ad Baptismum, vel ad vsum rationis; sic prouisum erat filiis Hebræorum, quia si parentes aliquid agerent, Deus decreuerat filios perducere ad vsum rationis, in qua possent propria dispositione iustificari.

36.
Respondit impugnat.

Hæc responsio omnino enervat argumentum illud, quo vitur Innocentius III. in c. *Maiores*, de Baptismo, ut infra videbimus, ad probandum, Baptismum paruulis prodesset; ex quo etiam argumento supra probauimus, in lege naturæ debuisse institui aliquod sacramentum, vel remedium ad iustificandos paruulos; quia nimirum credibile non est, Deum tantam multitudinem paruulorum absque remedio reliquisse. Hoc autem argumentum inutile iam erit ad id probandum; quia sicut hi Auctores dicunt, illis omnibus pueris, qui non circumciderentur de facto, Deum prouidisse de sufficienti remedio, non quidem per Circumcisionem (quia hæc non fuerat pro illis instituta, sed pro iis solum, qui circumcidiendi erant) sed quatenus si parentes aliquid egissent, filij perducti fuissent ad vsum rationis: eodem modo dici posset, licet Baptismus non prodesset paruulis, Deum non reliquisse eos absque remedio, sed decreuisse eos omnes ad vsum rationis perducere, quo ex propria dispositione possint iustificari, vel baptizari, si eorum parentes aliquid egissent, quod Deus illis interius inspirat. Qui tamen credibile non est, prouidentiam Dei ordinariam pro tanta paruulorum multitudine per illa media extrahi

extraordinaria remedium ordinasse; ideo Innocentius dixit, Baptismum pro omnibus paruulis fuisse institutum, ne tanta paruulorum multitudo absque remedio ordinario relicta crederetur. Similiter ergo credendum non est, totam illam paruulorum multitudinem, qui de facto circumcidi non erant, Deum reliquisse absque remedio aliquo ordinario; sed fatendum erit, pro illis etiam Circumcisionem fuisse institutam in remedium, vel aliquid aliud remedium generale efficax, & infallibile pro omnibus fuisse institutum, ut mox dicemus.

37. Neque obstat exemplum eorum paruulorum, qui de facto absque Baptismo moriuntur. Nam pro iis etiam dicimus Baptismum institutum fuisse in remedium, atque ideo Deum prouidisse illis de remedio possibili quantum est ex parte Dei, licet ob defectum parentum, vel progenitorum eis non applicetur, qui vel non procurant Baptismum pro suis paruulis, vel nolunt inuestigare de via salutis, & vera religione pro se, & suis filiis & posteris; quod si fecissent, inuenirent remedium efficax pro illis, quod pro omnibus à Deo prouisum est. Iis vero, qui in utero materno moriuntur antequam baptizari possint, non est mirum, si aliqua extraordinaria prouidentia Dei remedium extraordinarium praepraeauerit; ij enim pauci sunt, & extra communem ordinem rerum; quare potuit etiam extraordinario modo prouideri illis de remedio sufficienti per illas inspirationes parentibus immixtas; qui modus prouidentiae pro multitudine puerorum aliorum aptus non erat, ut ex Innocentio Papa aperte colligitur.

38. Alij ergo quintò dicunt, in Circumcisione datam fuisse gratiam, non tamen ex opere operato, sed ex opere operantis, quia scilicet Circumcisio sola absque fide interna ministri nihil proderat, gratia autem, quae datur intuitu actus meritorij, saltem de congruo, non datur ex opere operato, sed operantis, ut quando homo iustificatur extra Sacramentum per contritionem, per quam accipit gratiam, tanquam per dispositionem, & meritum de congruo, non dicitur accipere gratiam ex opere operato. Sacramenta autem nostra conferunt gratiam ex opere operato, ut constat.

Sed hic modus loquendi rem adhuc non explicat; quia si per gratiam ex opere operato intelligatur ea, quae datur absque intuitu alicuius meriti, falsum esset, nostra sacramenta dare gratiam ex opere operato; nam in sacramento Poenitentiae debet interuenire contritio, vel attritio interna, cuius intuitu saltem partialiter detur gratia illius sacramenti. Si verò per gratiam ex opere operato intelligatur illa, quae datur non solum intuitu actus meritorij, sed etiam alicuius operis, quod ex se non meretur gratiam: in hoc sensu gratia Circumcisionis erat ex opere operato; nam licet requireretur fides interna, gratia tamen non dabatur solum intuitu illius fidei, sed etiam intuitu Circumcisionis: alioquin fides sola absque Circumcisione iustificaret; quae est sententia P. Vasquez, quam hi auctores impugnant. Adde nec ita fuisse requisitam fidem ad Circumcisionem, ut esset actus meritorius etiam de congruo; nam etiam si vitaretur ex aliqua circumstantia, ac per consequens non fuisset meritorius, Circumcisio haberet suum effectum, ut diximus supra *disp. 3. sect. 1.* in simili agentes de remedio legis naturae.

19. Alij denique sexto dicunt, Circumcisionem ex primaria intentione non fuisse institutam ad eandem gratiam, vel tollendum peccatum, sed ut esset signum, & nota illius populi, ac propter alios fines, secundario tamen, & consequenter voluisse Deum, ut apud filios Abraham succederet loco remedij,

Ioan. de Logo de Sacramentis.

quod prius usurpabatur ad tollendum originale. Hoc tamen bene impugnat Vasquez *d. disp. 184. n. 43.* quia siue primario, siue secundario esset ad hoc instituta, vere haberet iam vim ad illum effectum, atque adeò falsò negaretur apud Concilia, & Patres valuisse aliquid iustificandum, & conferendam salutem, & falsò diceretur, figurasse solum gratiam nobis postea dandam per Christum. Et quidem loquendo de nostris sacramentis, nemo negabit, ea continere, & causare effectus suos secundarios, v.g. Extrema unctio, quae primario ordinatur ad sanitatem animae, secundario autem ad corporis sanitatem conferendam, non minus dicitur causa huius, quam illius, nec minus dicitur hanc continere, quam illam.

SECTIO III.

Resolutio quaestionis.

Vtraque sententia eo nititur auctoritatis pondere, ut nefas sit ab earum altera discedere; atque adeò cogimur utramque aliquo modo amplecti, & Patres, qui pro illis afferuntur, in concordiam adducere; non quòd Theologos etiam Scholasticos in hoc puncto non dissentire dicamus (eorum enim plures procul dubio inter se conciliari non possunt) sed Patres, & Concilia, quae pro utraque parte afferuntur, conabimur in vnam, & eandem sententiam reuocare.

Asserimus itaque, Circumcisionem ex sua institutione nullam vim habuisse iustificandi, vel tollendi peccatum originale, sed solum fuisse datam in signum, & characterem populi Iudaici, ac fidelis, ut docet secunda sententia, quam auctoritas Scripturae, Conciliorum, & Patrum videtur omnino confirmare: cum hoc tamen stat, quòd in Circumcisione, & per Circumcisionem paruuli regulariter iustificarentur; quia remedium legis naturae, quod applicari debebat aliquo signo externo, quòd esset protestatio fidei internae de Christo venturo, ut diximus supra *disp. 3. sect. 2.* regulariter etiam applicabatur per ipsam Circumcisionem, ut vna, & eadem actione duplici praecepto satisfaceret. Debebant enim parentes ex vno capite suis paruulis applicare remedium, seu sacramentum legis naturae ad expiandos illos à culpa originali; quòd fieri debebat applicando illis fidem Christi venturi aliqua actione externa: debebant aliunde ex Diuino praecepto Abraham intimato, & renouato in lege Moisis, paruulum octauo die circumcidere: utrique ergo obligationi simul, & semel satisfacere volentes, Circumcisione ipsam assumebant ad applicandam fidem Christi venturi suis paruulis, & ad mundandos illos à macula originali: foeminis autem idem remedium praestabant aliqua alia actione externa circa ipsas exhibita; sicut & masculis etiam, qui ante octauum diem periclitabantur, vel qui die octauo propter morbum, vel aliud impedimentum circumcidi non poterant. Cum enim utrumque illud sacramentum Circumcisionis, & remedij legis naturae grauissimum esset, & solemniter deberet celebrari, coniungebant in vnam, & eandem solemnitatem, utrumque ritum, quòd cedebat in maiorem honorem ipsius Circumcisionis, quam earatione vtiliorem reddebant, & in notitiam magis publicam, & certam expiati paruuli; cui, medià Circumcisione, & sigillo permanenti ac impresso, remedium peccati applicabatur: Sic etenim duobus alijs praeceptis diuersis vna actione solebant satisfacere ad vitandas suas solemnitates. Vnum enim erat praeceptum purificationis

H

foeminae

Hanc bene Vasquez impugnans.

40. Vtraque sententia quoad fieri potest conciliantur.

Conclusio. Circumcisio ex sua institutione nullam vim habet.

Explicit conclusio.

Quid de foeminis, quid de masculis periclitantibus.

41. Primum praeceptum.

Secundum
præceptum.

42.

Circumcisio
erat aptissi-
ma ad signifi-
candam fidem
Christi ven-
turi.

43.
Vnde hoc col-
ligatur.

Quid fuerit
solemnis om-
nibus natio-
nibus.

44.

Quo sensu
parvuli per
Circumcisio-
nem iustifica-
rentur.

fœminæ post puerperium; quod quidem, nato ma-
sculo expleri debeat die quadagesimo; natâ verò
fœminâ, die octogesimo; vt constat ex c. 12. Leuitici.
Alterum erat præceptum offerendi primogenitum
Deo, & redimendi illum quinque siclis, vt constat
ex c. 13. Exodi; & licet hoc secundum præceptum
non haberet tempus præfixum, vtrique tamen si-
mul, & semel satisfaciebant; vt constat ex c. 2. Lucæ.
Sic etiam vtrumque illud sacramentum in eandem
actionem coniungebant maioris solemnitatis, &
& commoditatis gratiâ; licet vni soli, nempe Cir-
cumcisioni, præfixus esset dies in lege. Sicut nunc
etiam fideles vtrique præcepto, Confessionis scilicet,
& Communionis annuæ, eodem tempore sa-
tisfaciunt; licet Communioni soli præfixum sit tẽ-
pus Paschale in præcepto, non verò Confessionis,
quæ fieri posset qualibet anni die; sed commodita-
tis gratiâ vtrumque præceptum eodem tempore
adimplent; sic etiam faciebant Iudæi. Vnde meritò
Patres supponebant, in Circumcisione, ac per Cir-
cumcisionem iustificato primùm paruulos a culpa
originali. Nec poterat aptior inueniri actio ad sig-
nificandam fidem Christi venturi, quàm illa, quæ ex
sua institutione ad hoc data fuerat Abraham, & eius
posteris, vt haberent in carne sua impressum sigil-
lum eius fidei, quo perpetuò profiterentur Christū
venturum ex semine Abraham; ideo enim, teste Ru-
perto lib. 5. in Genes. c. 3. in illa corporis parte fieri
præcipiebatur, quæ instrumentum erat generatio-
nis; quia nimirum fides Abraham fuerat de promil-
sione seminis, in quo benedicentur omnes gentes.
Reste, inquit, Abraham, quia crediderat dicenti Deo, quod
in semine eius benedicerentur omnes gentes in loco seminis
signum eiusdem fidei positum est. Non ergo poterat
melius signum circa paruulum exerceri, ad prote-
standam in ipso, & applicandam illi fidem Christi
venturi, quàm illud, quod à Deo ad hanc ipsam
fidem significandam fuerat institutum.

Postumus hoc ipsum colligere ex ritu, & vsu Iu-
dæorum, qui paruuli in ipsa Circumcisione nomi-
na solebant imponere, vt constat ex c. 1. & 2. Lucæ.
Quod quidem magnum argumentum est, vlos ipsos
fuisse Circumcisione ad sanctificandos infantes, ac
proinde coniunxisse vtrumque sacramentum in
eandem actionem, vt diximus. Hoc enim solempne
fuit omnibus ferè nationibus, vt nomina tunc par-
uulis imponerent, cum primùm eos Deo consecra-
bant, sanctificabant, & lustrabant; sicut nunc etiam
Christiani non nisi in Baptismatis fonte imponunt
nomina filiis, quos tunc ab originali macula pur-
gant. Sic de Atheniensibus testatur Suidas, quod
decimo natiuitatis die, oblati sacrificiis, quibus di-
cabant puerum Deo, ei nomen solemniter impone-
bant, conuocatis cognatis, & amicis. Sic etiam de
Romanis constat ex Festo, quo octauo die puellis,
& nono pueris nomina imponebant, quos prius lu-
strabant, & ideo appellabant dies illos *lustricos*; de
quo videri potest Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 16. &
Salmeron *Prolegom.* 9. Vnde Tertullianus de Idolo-
latria c. 16. appellat festa illa *Nominalia*; quibus dicit,
licet interesse potuisse Christianos, quia licet in-
teruenirent semper sacrificia Diis oblata; actio ta-
men ipsa imponendi nomen, cui Christianus ad-
erat, de se erat indifferens; sicut nuptiæ, & alia eius-
modi, quibus licet aderant, licet miscerentur sem-
per ritus aliqui Gentilium in Deorum cultum.

Hinc constat, quo sensu verum sit, per circumci-
sionem fuisse paruulos iustificatos, non quidem
quasi circumcisio ex se, aut ex sua institutione hanc
habuerit vim, sed quia parentes illam actionem
vsurpant ad eum finem loco illius, quam prius fa-

ciliorem adhibebant ad remedium peccati, & ad
protestandam fidem Christi venturi. Constat etiam,
quo sensu alij verè negent, circumcisioem quid-
quam valuisse, aut fuisse vtilem ad salutem, & iusti-
tiam: loquuntur enim de circumcisione formaliter
sumpta, & secundum id, quod ex sua institutione
habebat; cum illi alij loquantur de circumcisione
solum materialiter sumpta, quatenus illa actio ma-
terialis ex voluntate parentum assumebatur pro
materia illius sacramenti iustificantis ex vi, non qui-
dem institutionis ipsius Circumcisionis, sed insti-
tutionis sacramenti iustificantis, quod ab initio le-
gis naturæ fuerat institutum. Vtrique ergo verè lo-
quuntur, si alij in sensu formali intelligantur, alij
verò in sensu solum materiali.

Dices, quod circumcisio determinatè non exige-
retur ad iustificationem paruuli, nò sufficit ad hoc,
vt absolute negetur illam valuisse, aut fuisse vtilem
ad iustificationem, vel fuisse causam iustificationis,
provt à Conciliis & Patribus negatur, quia propo-
silio negatiua videtur negare in omni sensu & om-
nem vtilitatē circumcisionis quomodocunque cõ-
siderata, siue materialiter, siue formaliter. Sicut de
facto non requiruntur verba, aut voces determina-
tè ad sacramentum Matrimonij, potest enim nuti-
bus etiam perfici; & tamen nemo dicit, verba contra-
hentium non valere quidquam ad conferendam
gratiâ illius sacramenti. Similiter ex Christi insti-
tutione non requiritur determinatè ad sacramentū
Ordinis perficiendum correctio panis & vini; Gra-
ci enim sine illis ordinantur de facto, vt vidimus
suprà disp. 2. sect. 5. & tamen nemo dicit, hanc por-
rectionem panis, & vini inutilem esse ad illum fi-
nem, aut non habere vim, nec valere quidquam ad
conferendam gratiâ illius sacramenti: ergo eo-
dem modo, licet non requireretur determinatè cir-
cumcisio ad remedium contra originale, sed solum
in genere aliqua actio externa, quæ esset professio
fidei Christi, & applicatio illius pro paruulo, non
potest tamen negari, quod hæc actio circumcisio-
nis, quando ad eum finem adhibebatur, haberet
vim, & esset utilis, quare propositiones illæ negati-
uæ, in toto rigore, & proprietate erunt falsæ.

Respondetur in primis, negari non posse, quod
aliquando propositiones negatiuæ in hac materia
simpliciter prolatae sint veræ, propter sensum for-
malem, quem faciunt, licet in sensu materiali essent
falsæ, v. g. si aliquis cantet formam Baptismi, ve-
rum erit dicere, *Muscam inutilem esse ad conferendum
effectum illius sacramenti*; quæ tamen propositio so-
lùm est vera in sensu formali, non in sensu materia-
li; nam musca realiter loquendo sunt illæ voces
prolatae tali modo, qui modus non distinguitur ab
ipsis vocibus; est enim ille sonus per suam entita-
tem acutus, & ille alius per suam entitatem grauis,
&c. In quo consistit formaliter musica, illæ autem
voces re ipsa conferunt gratiâ; est ergo vera illa
propositio solum in sensu formali, quatenus signifi-
cat parum referre ad effectum sacramenti, quod
fuerint voces acutæ, vel graues, aut musicè prolatae;
sufficeret enim esse voces humanas absque vilo mu-
sico artificio. Sic etiâ dicitur, circumcisioem inu-
tilem fuisse ad conferendam gratiâ; quia licet illa
actio per suam entitatem fuerit circumcisio, & il-
la actio de facto conduxerit ad conferendam gra-
tiâ, parum tamen referret ad hunc finem, quod il-
la actio esset circumcisio, cum sufficeret quævis actio,
& simplex protestatio externa fidei Christi, qua
eadem fides applicaretur paruulo ad eum finem.

Pro solutione tamen argumenti, & eorum, quæ
ibi adducuntur in exemplum, notandum est, dupli-
citer

45.
Instantia.

46.
Responsio.

47.
Pro nostra so-
lutione no-
tandum.

citer posse contingere, ut aliquid quod indeterminatum exigitur ad aliquem effectum, determinetur per positionem alicuius. Primo, ita ut id, quod ponitur, non addat, sed solum quasi intra idem genus determinet indifferentiam illius, quod in communi exigebatur. Sic ad Matrimonium requiruntur verba, vel nuntius, qui autem ponit verba, non addit, sed solum determinat intra idem genus manifestationis illam manifestationem consensus, quæ indifferentiter exigitur; & in hoc casu propositiones illæ solent accipi regulariter in sensu materiali, & non formali, aut reduplicatiuo; quia non requiruntur verba, vel nuntius, qui nihil, aut ferè nihil addit, moraliter loquendo, supra subiectum materiale. Secundò potest determinari ita, ut id, quod ponitur, non solum determinet utrumque, sed addat notabiliter supra id, quod indifferentiter exigebatur; quod solet communiter contingere, quando extrahit ad aliud genus physicum, vel morale. Sic se habet propositio illa, *Musica est inutilis ad iustificationem*; quæ est vera in sensu formali; nam voces musicæ prolatae non solum determinat voces requisitas ad formam Baptismi, sed addunt notabiliter, & extrahunt illas ex genere significandi, in quo requirebantur, ad genus delectandi aures, in quo non requirebantur, nec considerabantur ad illum effectum; & huiusmodi propositiones simpliciter prolatae solent communiter intelligi in sensu formali, quia addit aliquid tale, supra quod possit præsumi loquens velle reduplicare. Exemplum habemus in moralibus. Si aliquis, v.g. sit simul Archiepiscopus Neapolitanus & Vicerex, poterit quidem ille, qui est Vice rex imponere præcepta, & concedere statuta in materia spirituali, & tamen verum erit dicere, Vice-regem non habere auctoritatem condendi leges in materia spirituali; hoc enim intelligitur in sensu formali, licet materialiter Vice rex habeat vere talem auctoritatem; per nomen tamen *Vice-regis* non solum determinatur utrumque dignitas Archiepiscopi ad hunc numero Archiepiscopum, sed extrahitur ad aliud genus dignitatis temporalis, quæ ut sic impertinet est ad talem auctoritatem. Sic sacramentum Circumcisionis ex sua propria institutione habebat quidem rationem sacramenti, sed ex illo genere Sacramentorum, quæ solum figurabant, & promittebant gratiam nobis dandam: contingebat autem eandem circumcissionem usurpari pro materia alterius sacramenti iustificantis, quod erat sacramentum diversius generis. Loquendo itaque de circumcissione sub hoc nomine, explicabatur solum formaliter ratio sacramenti prioris generis, quæ sola competebat ei ex propria institutione; atque adeò ut sic verum erat dicere, circumcissionem (hoc est illud sacramentum prope tale) non habere vim iustificandi; nam ut tale sacramentum illam non habebat, licet pro ut eadem actio aliunde accipiebatur pro materia alterius sacramenti, eam posset habere.

49. Possumus autem ad hoc magis declarandum afferre exemplum magis simile ex hac eadem materia de Sacramentis. Nam communiter Theologi loquentes de effectibus Eucharistiæ, dicunt, illam non offerre ex opere operato reatum peccati temporalis in eo, qui communicat. Quæ quidem propositio, ut sit uniuersaliter vera, debet intelligi in sensu formali de Eucharistia, ut tale sacramentum est, & ex propria institutione; nam materialiter & realiter loquendo contingere potest, quod sumptio Eucharistiæ etiam extra sacrificium tollat ex opere operato reatum peccati, quando alicui, v. g. imponitur à Confessario pro penitentia, quod semel, aut bis sumat Eucharistiam: tunc enim ipsa sumptio Eucharistiæ

Ioan. de Lugo de Sacramentis.

stia erit pars sacramenti Penitentia, scilicet satisfactio Sacramentalis; atque adeò ex opere operato auferet aliquem reatum peccati temporalis, non tamen formaliter ut sacramentum Eucharistiæ est, sed ut est pars sacramenti Penitentia; quod exemplum poni potest in aliis Sacramentis. Nam eodem modo posset dari à Confessario pro penitentia, accipere Confirmationem, Ordinem, vel Matrimonium; & tunc illa etiam sacramenta materialiter tollerent reatum peccati temporalis; quia pertineret illa actio ad duo sacramenta diuersa; & propositio negatiua esset vera, quia intelligeretur in sensu formali, quod sacramentum Confirmationis, Ordinis, &c. non tollerent reatum peccati temporalis. Sic dicitur verè, quod sacramentum Circumcisionis non conferebat gratiam; quia si illam conferebat, non erat ut sacramentum Circumcisionis, sed ut materia sacramenti instituit in lege naturæ ad remedium peccati originalis.

Hinc iam ad obiectionem respondetur facile, propositiones illas negatiuas de efficacia Circumcisionis esse veras, quia intelliguntur de sacramento Circumcisionis formaliter, quod quidem non determinat utrumque actionem requisitam ad sacramentum remedium originalis, sed addit, & extrahit illam actionem ad aliud sacramentum diuersi generis, quale erat sacramentum Circumcisionis; quare loquendo de Circumcissione, sub nomine *Circumcisionis*, intelligitur reduplicari supra id, quod addit, & ut sic verissimè dicitur, Circumcissionem fuisse inutilem, & inefficacem ad iustificandum; quia illud totum, quod sacramentum Circumcisionis addebat, nec requirebatur, nec erat utile ad eandem gratiam. Sicut si in aliqua Republica ij, qui contrahunt matrimonium, ut ostendant feruorem amoris mutui, & promptitudinem animi ad ponendam vitam pro coniuge, solerent exprimere consensum aliquando abscissione vnus digiti, quem sibi mutuo quasi in amoris pignus darent, contraheretur quidem verum matrimonium per illam actionem, quippe quæ assumeretur etiam ad exprimendum consensum; sed tamen verissimè diceretur, illam ceremoniam inutilem esse, & vacuam; quia reduplicatiue sumpta, & secundum id quod addit supra simplicem expressionem consensus, nullum habebat effectum bonum: sic etiam circumcisio dicitur egena, inutilis, & vacua; quia secundum id, quod addit supra simplicem fidei protestationem, & applicationem pro paruulo, nihil operabatur in ordine ad internam iustificationem. Hoc tamen non procedit in exemplo illo de verbis contrahentium in matrimonio, aut de porrectioe panis, & vini in collatione Ordinis: verba enim coniugis, non addunt, sed merè determinat actionem manifestationis requisitam ad valorem matrimonij, nec extrahunt ad aliud genus; sicut nec porrectio panis, & vini addit, moraliter loquendo, sed solum determinat id, quod requiritur ad sacramentum Ordinis, scilicet actionem externam significatiuam traditionis potestatis; vnde, quando dicimus illa verba coniugum, vel illam traditionem materiam esse aliquid efficax ad conferendam gratiam, non intelligimur reduplicare, nisi supra verba, ut significant consensum, vel supra actionem illam, ut significat traditionem potestatis; nihil enim aliud significant illa actio, vel illa verba; & ideo hæc propositiones communiter usurpantur, non autem illæ aliæ; nam sensus formalis & reduplicatiuus propositionis pendet potissimum ex usu, & ex materia, de qua loquimur; ut constat in materia de Trinitate, ubi hæc propositiones communiter conceduntur: *Pater noster non est aliquid*

H 2

absolutum?

50.
Hinc facile
ad obiectionem
respondetur.

absolutum? Essentia non est aliquid relativum, sed absolutum; quia nimirum in illa materia ex usu omnium intelliguntur facere sensum formalem; & reduplicativum, in quo sensu sunt veræ, licet in sensu reali, & identico essent falsæ; imò etiam in Logica communiter concedi solent hæc propositiones. Homo animalitate non discit; rationalitate non sentit; voluntate non intelligit; intellectu non amat; etiam si potentia non distinguantur realiter ab anima, quia nimirum ex communi usu faciunt sensum formalem; non est ergo mirum, si dicamus, similes propositiones apud Patres & Concilia verificari simpliciter prolatis de circumcissione sub nomine sacramentorum legis antiquæ, vel sub nomine circumcissionis, quia sub iis nominibus intelliguntur facere sensum formalem; in quo sensu sunt veræ, licet in sensu materiali, & identico essent falsæ.

§ 2.
In quo sensu
Patres sint
loquuti.

Denique Patres illi, qui pro alia sententia adducti sunt, dicentes, Circumcisionem valuisse ad iustificationem parvulorum, sicut nobis valet Baptismus, loquuti sunt non in sensu formali, & reduplicativo, sed in sensu materiali, & specificativo; in quo sensu verum est, quia communiter (ut dixi) illa eadem Circumcisionis actio fiebat pro utroque sacramento. Fateor tamen, Augustinum aliquid plus voluisse; nam efficaciam Circumcisionis colligere voluit ex illo loco Gen. 17. *Masculus, cuius praputij caro circumcisa non fuerit octavo die, delebitur anima illa de populo suo.* Ex quo loco probabat, Circumcisionem ex propria institutione habuisse, quod deleteret maculam originalem, & quod Iudæis esset ad eum finem omnino necessaria. Sed cum Augustini argumentum fundetur in illis vocibus, *octavo die*, quas tamen Latina Biblia aut Hebræa non habent, nec etiam editio LXX. Interpretum correctæ, saltem cum illo sensu, non est mirum, si intentum Augustini in hac parte non amplectamur; præsertim cum ipse Augustinus 16. *de Civit. cap. 17.* fateatur, etiam retentis illis verbis, *octavo die*, posse illum locum exponi de dissipatione pacti, non quidem cum primo parente, sed inito cum Abrahamo circa ipsam Circumcisionem. Alios autem Patres, qui solum dixerunt, Circumcisione iustificatos fuisse parvulos, amplectimur, & intelligimus in sensu vero, sed materiali, & identico, qui sufficit ad veritatem rigorosam propositionis simpliciter prolata. De sensu autem Innocentij in d.c. *Maiores*, dicemus scilicet sequenti.

§ 3.
Obicitur prima
contra
hunc dicendi
modum.

Contra hunc modum dicendi, quem paucis mutatis, proposuerat brevier Suarez *dicta disp. 10. sect. 2. § potest verò aliter*, & postea impugnatur, potest ex eo argui, primò, quia sub sacramentis legis antiquæ, quando dicuntur egea, & inefficacia, non minùs comprehenditur sacramentum illud legis naturæ, quo pueri iustificabantur, quàm circumcisio, & alia sacramenta legis veteris; quia Concilia potissimum intendunt ostendere excellentiam nostrorum sacramentorum supra sacramenta antiqua; ergo non solum præferunt nostra sacramentis Moisaicis, sed multò magis quibuslibet antiquioribus. Respondetur Concilia loqui in eodem sensu, in quo loquebatur Paulus, à quo illud dogma hauserunt. Paulus autem loquutus est de sacramentis, & caeremoniis legis veteris, cuius inutilitatem, & debilitatem volebat prædicare, ut Iudæos ad finem conversos ab eius veneratione, & retentione amoveret: non ergo est, cur eius doctrinam extendamus ad Sacramentum legis naturæ, de quo nulla fuerat controuersa, nec opus erat ab illius obseruantia Neophytos separare: cum enim esset protestatio Christi venturi, eo ipso, quod credebant Christum iam venisse, abstinere debebant à tali protestatione; nec erat periculum,

Respondetur.

quod simul cum Baptismo vellent illud sacramentum retinere, cum ipse Baptismus esset etiam caeremonia, & actio æterna protestatiua fidei; & applicatio illius parvulo baptizato.

Arguit secundò idem Suarez, quia status legis naturæ secundum id, quod proprium erat eius, erat imperfectior, quàm status legis scriptæ. Deus enim paulatim deducebat hominē ab imperfecto ad perfectum; ergo si sacramenta legis scriptæ non habebant vim iustificandi, multò minùs sacramentum legis naturæ eam habebat. Respondetur, statum legis scriptæ perfectiorem, quoad magis expressam notitiam Christi venturi, quia hæc notitia, & lux quasi à diluculo auroræ procedebat, & crescebat paulatim vsque ad perfectum diem legis Euangelicæ; quoad alia, fuisse fortasse imperfectiorem, quatenus scilicet infinitis, & grauissimis oneribus, ac præceptis hominem onerabat: quoad efficaciam autem iustificandi, vtrumque statum fuisse æqualem; quia in neutro dabatur gratia ex opere operato, nisi præcisè, quatenus erat necessarium, scilicet parvulis ad iustificationem, qui aliter non poterant suis actibus se disponere. Hoc autem parvulorum remedium commune fuit vtrique statui, licet quoad alia sese inuicem excederent.

Tertiò arguit, quia si semel admittitur, in lege naturæ fuisse sacramentum aliquod causans gratiam; posset etiam dici, fuisse plura, & diuersa. Respondetur, hoc argumentum debere solui ab eodem Suarez; nam licet ipse nolit appellari illud sacramentum causam gratiæ, concedit tamen in illo datam fuisse gratiam parvulis in fallibiliter ex misericordia Dei; nec hoc esse contra Conciliorum definitiones, quæ solum negant sacramenta antiqua causasse gratiam; ergo similiter poterat dici, fuisse in illo statu plura alia sacramenta, in quibus Deus infallibiliter ex sua misericordia daret gratiam, nec hoc etiam erit contra dicta Conciliorum. Omnes itaque debemus negare sequelam; quia in illo statu (ut diximus) ponenda sunt in ordine ad gratiam ex opere operato conferendam; illa solum, quæ necessaria erant, nec sine sufficienti fundamento debemus multiplicare talia sacramenta. Sicut autem non est fundamentum ad ponendum aliud sacramentum, in quo Deus daret infallibiliter gratiam; sic nec ad ponendum aliud, quod haberet vim conferendi gratiam ex opere operato.

Quartò arguit, quia Paulus negans legem iustificasse, non solum debet intelligi de lege scripta, sed etiam de lege naturæ: quod enim dicit ad Galat. 2. *Si ex lege iustitia, ergo Christus gratis mortuus est*, potuisset dicere de lege naturæ; quia si lex naturæ habuit vim iustificandi, ergo Christus gratis mortuus est ad iustificandos homines. Rationes ergo Pauli de vtriusque status sacramentis debent æqualiter intelligi.

Respondetur, omisiss aliis interpretationibus, Paulum ibi non negare, quod ex operibus legalibus data fuerit iustitia: certum enim est, per opera etiam bona, & legis obseruantiam fuisse olim iustificatos Patres antiquos; sed loquitur de operibus legis pro ut intelliguntur sine spiritu fidei, quem Christus communicabat. Et quidem non loquebatur ibi de solis operibus caeremonialibus, sed etiam de moralibus; ut optime notauit P. Valsequez in Paraphrasi eiusdem epistolæ ad Galat. in argumento c. 3. Nam licet intentum Apostoli sit remouere Galatas à Circumcissione, & aliis caeremoniis legalibus; hoc tamen ipsum probat ex insufficientia operum moralium sine spiritu fidei, tamē dicat, si ipsa obseruatio legis, qua homines iustificati sunt, non oriebatur

§ 4.
Obicitur se-
cundò.

Responsio.

§ 5.
Tertia ob-
iectio.
Respondetur.

§ 6.
Quarta ob-
iectio.
Galat. 2.

Responsio.

Valsequez.

tur ex legis notitia (nam si hoc esset, frustra Christus venisset) sed ex spiritu fidei, qui propter Christi merita communicabatur; ergo caeremonia illius legis, quae umbra erant, & figura eiusdem Christi, debuerunt eius aduentu cessare; figura enim cessat statim posita veritate figurata. Admittimus ergo, quod nec ipsa lex naturae secundum se habebat vim iustificandi, sed prout includebat spiritum, & fidem Christi. Ex hoc tamen, quod Christus gratis non fuerit mortuus, non probatur inutilitas illius remedij in lege naturae ad iustificandum; imò neque ipsius Circumcisionis: huius enim inutilitas probatur ex aliis locis Scripturae supra adductis, quibus egena, & vacua appellatur, & merum signaculum iustitiae absque alia efficacia, &c.

SECTIO IV.

Inferitur resolutio aliquorum dubiorum.

57. *Primum dubium, an necessaria esset fides ad hunc effectum.*
 EX dictis inferri potest decisio plurium dubiorum, quae circa Circumcisionem solent agitari; & procedunt supposito eo, quod in aliquo sensu concessum est, scilicet Circumcisionem aliquo modo habuisse vim iustificandi, & tollendi peccatum originale. Dubitatur ergo primò, an ad hunc effectum, & ad valorem sacramenti necessaria esset fides in eo, qui ministrabat illud sacramentum parvulis. Partem negantem tenent Paludan. d. 1. q. 5. art. 5. Antoninus; 3. part. tit. 1. q. 2. Maior in 4. d. 1. q. 4. in fine. Omandus proposit. 1. 5. de Circumc. ad 4. quos sequitur Suarez disp. 1. o. sect. 1. §. 2. quod probant exemplo nostri Baptismi, qui collatur absque vlla fide ministri dat gratiam, & habet suum effectum in baptizato.

58. *Secundum dubium, an contra sententiam Bellarmi, Thomae, Palacios, Cipo, Conatzen, Henrici.*
 Contraria sententia verior videtur, quam tenet Bellarm. lib. 2. de Sacramentis, cap. 13. qui assert pro se S. Thomam, Capreolum, Sotum, Ledesinam, & alios Thomistas. Idem tenent Bassolis in 4. d. 1. q. 4. Palacios quest. 5. Cano de Sacrament. p. 5. Contrarius 1. de Sacram. vbi Henriquez cap. 17. §. 6. in fine, qui alios assert. Probat primò, an ad hunc effectum, & ad valorem sacramenti necessaria esset fides in eo, qui ministrabat illud sacramentum parvulis. Partem negantem tenent Paludan. d. 1. q. 5. art. 5. Antoninus; 3. part. tit. 1. q. 2. Maior in 4. d. 1. q. 4. in fine. Omandus proposit. 1. 5. de Circumc. ad 4. quos sequitur Suarez disp. 1. o. sect. 1. §. 2. quod probant exemplo nostri Baptismi, qui collatur absque vlla fide ministri dat gratiam, & habet suum effectum in baptizato.

59. *Secundum dubium, an eo modo quo operabatur gratiam, dici posset gratiam illam fuisse datam ex opere operato, an ex opere operantis.*
 Hoc, supposito iis quae dicta sunt, pertinet ad solum modum loquendi. Et quidem P. Suarez d. disp. 1. o. sect. 2. §. 2. Quocirca dicit non fuisse quidem datam gratiam ex opere operato, neque ex opere operantis, sed ex P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

speciali providentia Dei, propter necessitatem urgentem datam praeter opus operantis: quod licet explicare conetur, difficile intelligi potest. Quare magis placet modus loquendi communis, quod data fuerit gratia ex opere operato; per hoc enim solum significatur exclusio operis operantis, seu meriti, hoc est, non esse datam intuitu solum alicuius meriti condigni, vel congruam licet regulariter intercederet fides, quae esset meritoria de congruo, aliquando tamen poterat intervenire fides non meritoria, ut diximus dist. 2. §. 2. agentes de sacramento legis naturae; & quando interveniebat fides meritoria, adhuc gratia non conferebatur intuitu solum fidei, sed intuitu etiam ipsius operis externi, sine quo non conferretur illa gratia. Hoc autem sufficit, ut dicatur gratia conferri ex opere operato, ut constat in gratia, quae datur in sacramento Poenitentiae, quae datur quidem ex opere operato, licet detur partialiter intuitu poenitentiae internae, quae est meritoria de congruo; non enim datur solo intuitu illius, sed intuitu etiam operis externi, sine quo non daretur.

60. *Tertium dubium, an Circumcisio eo modo, quo conducebat ad iustificationem parvuli, dicenda sit causa illius gratiae, an solum conditio requisita ad iustificationem & gratiam.*
 Tertium dubium simile huic esse potest, an Circumcisio eo modo, quo conducebat ad iustificationem parvuli, dicenda sit causa illius gratiae, an solum conditio requisita ad iustificationem & gratiam (Suarez enim vbi supra videtur etiam fugere appellationem causae, nam cum Circumcisio non contineret pretium redemptionis solum, non videbatur continere moraliter effectum, & gratiam; unde Concilia dicunt, illa sacramenta non continuisse, nec causasse gratiam; & Paulus, quando loquitur de iustitia, quae dabatur in lege, dicit illam non fuisse ex lege; quia non continebatur in lege, sed ex promissione. Sed quod attinet ad loquutiones Pauli & Conciliorum, iam diximus supra, posse melius in alio sensu explicari de sacramento Circumcisionis in sensu formali, qua ratione nec erat causa, nec etiam conditio ad conferendam gratiam.

61. *Aliunde tamen loquendo de circumcissione etiam in sensu materiali, possumus illam conditionem potius dicere, quam causam, (quia ut supra diximus) cum circumcisio non esset actio Christi (quod idem dicendum est de sacramento legis naturae ante institutam circumcissionem) non habebat vim ad movendum Deum, qualem habent nostra sacramenta; eò quod sint operationes Christi, factae scilicet à ministro immediato, tanquam à ministro Christi, & per quem Christus loquitur & operatur. Habebat ergo se actio circumcisionis, sicut galli cantus, quando dominus praecipit famulo dare pecuniam Petro, quoties gallus cantat; tunc enim, ut diximus, galli cantus non est causa moralis, sed conditio; quae posita, praecipit domini movet servum ad dandam pecuniam: sic circumcisio erat conditio quaedam, quae posita movebatur Deus ad dandam gratiam, non propter circumcissionem, sed propter suam promissionem, & propter merita Christi futura, quae erant causa moralis illius gratiae.*

62. *Dices, ipsa circumcisio instituta fuerat in signum foederis inter Deum, & Iudaeos; ergo ipsa erat quasi chirographus promissionis Divinae, chirographus autem videtur esse causa moralis movens debitorem ad solvendum quod promissit; habet enim in se quasi implicitam, & contentam promissionem; imò est ipsamet promissio permanens, & scripta; ergo non erat solum conditio, sed causa moralis exigens rem promissam. Confirmarique potest, quia ideo diximus supra disp. 1. o. sect. 2. sacramenta legis antiquae fuisse vera sacramenta; quia licet non causarent gratiam in suscipiente, causabant*

H 3 tamen

tamen gratiam nostram, quatenus erant promissiones nostrae gratiae; ergo similiter debet circumcisio appellari causa gratiae tunc data, cum non minus contineret promissionem illius gratiae, quam gratia postea nobis danda.

63. Respondetur primo. Responderi tamen potest, circumcisionem in primis non fuisse institutam in signum foederis, seu promissionis de danda gratia, sed solum de danda terra Chanaan, quae propter hoc dicitur terra promissionis, & de multiplicanda progenie Abraham, atque etiam fortasse de Christo illi in filium dando: quare ex sua institutione non erat signum foederis in ordine ad iustificationem circumcisi. Deinde non est idem, esse signum foederis, ac esse chirographum, seu causam moralem mouentem ad dandum, quod promittitur: nam *Genes. 9.* constituit Deus Idem pro signo foederis cum Noë, ut non destrueret ulterius terrarum orbem per inundationem; non tamen erat ipsa tris promissio, aut chirographum, sed metum signum promissionis, quoposito recordaretur Deus suae promissionis, & daret serenitatem. *Hoc est, inquit, signum foederis, quod do inter me, & vos, ad omnem animam viventem, quae est vobiscum in generationem sempiternam: Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum foederis inter me, & inter terram. Cumque obduero nubibus caelum, apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor foederis mei vobiscum, & cum omni anima vivente, quae carnem vegetat, & non erunt ultra aquae diluvii ad delendum universam carnem. Erigite arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor foederis sempiterni, &c.* in quibus verbis clarè apparet discrimen inter merum signum memorativum, & inter promissionem, seu chirographum: arcus enim non est promissio, sed est signum, quo posito Deus recorderetur suae promissionis. Sic etiam circumcisio posita fuit in signum foederis eisdem verbis *Genes. 17.* *Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem praeputij vestri, ut sit in signum foederis inter me, & vos.* Circumcisio ergo non erat promissio, sed signum, quo viso recordaretur Deus suae promissionis, & moveretur ab ipsa tanquam à causa morali; à Circumcisione verò tanquam à conditione.

Vnde ad confirmationem dicimus, diverso modo fuisse sacramenta antiqua causas gratiae nobis dandae; nam in ordine ad hanc comparabantur tanquam promissiones, & non solum ut signum foederis: ipsae enim caeremoniae antiquae, & ipsamet sacrificia erant figurae, & umbræ, sub quibus implicitè, & symbolice loquebatur Deus, & promittebat filium suum Christum Redemptorem. Ideo nimirum legis ritus appellantur ad *Coloss. 1.* *umbra corporis*, quod est Christus; & ad *Hebraeos 10.* *umbra futurorum bonorum*, & *1. ad Corinth. 10.* *figura & typus*. Vnde illae actiones, & caeremoniae erant quasi promissiones propheticae Christi venturi; ob hoc enim omnes illi, qui sub lege erant, appellantur prophetae ab Augustino *lib. 21.* contra Faustum, his verbis: *Dico, illorum hominum non tantum linguam, sed etiam vitam fuisse propheticam, totumque illud regnum gentis Hebraeae magnum quendam, quia & magni cuiusdam, fuisse Prophetam. Quocirca, quod ad eos quidem attinet, qui illic erant eruditi corde in sapientia Dei, non solum in iis, quae dicebant, sed etiam in iis, quae faciebant: quod autem ad ceteros, ac simul omnes illius gentis homines, in iis, quae in illis, vel de illis divinitus fiebant prophetia venturi Christi, & Ecclesiae perscrutanda est. Omnia enim illa, sicut dicit Apostolus figurae nostrae fuerunt.* Haec Augustinus, qui satis significat, sacramenta, & ritus veteris legis non fuisse mera signa memorativa, sed promissiones Christi.

Vide quae diximus supra *disp. 1. sect. 2.* At verò arcus non erat promissio, aut prophetia, sed signum, quo viso recordaretur Deus suae promissionis. Sicut etiam Circumcisio erat signum, quo viso, recordaretur Deus suae promissionis de danda terra Chanaan filiis Abraham; non verò erat promissio, aut prophetia illius rei; vnde non diceretur causa, sed conditio ad illum effectum ponendum. Aduerte tamen circumcisionem, & remedium legis naturae, licet non erant causa gratiae, quae in ipsis dabatur, debuisse esse causam gratiae nostrae dandae, quam promittebant, quia aliquin non conueniret illis definitio sacramenti; sed respectu gratiae tunc datae in ipsis erant merae conditiones; & in eo sensu loquitur S. Thomas in praesenti *quest. 62. art. 6. in corp.* D. Thom. & *ad 3. & 1. q. 70. art. 4.* ubi dicit, circumcisionem non fuisse causam instrumentalem gratiae, quia nondum erat posita Christi passio, hoc est, non poterat habere eum volentem, quem habent nostra sacramenta, ex eo quod sunt actiones Christi.

Quartum dubium esse potest, utrum Circumcisio post eius institutionem fuerit saltem ex praeepto Diuino necessaria ad iustificationem paruulorum pro Abraham posteris? Affirmat Suarez *disp. 5. sect. 1. §. 1.* Propter hanc ergo, quia hoc videtur aperte de mente Augustini, qui necessitatem Circumcisionis ad delendum Originale colligit ex illis verbis: *Masculus, cuius praeputij caro circumcisa non fuerit, &c.* Vnde addit idem Suarez, aliud remedium paruulo applicatum non solum non fuisse licitum, sed neque etiam validum; nisi in certis casibus, ut puta, quando vita infantis periclitaretur ante diem octauum, vel quando propter periculum etiam, aut aliud impedimentum non posset puer debito tempore circumcidi.

Nobis iuxta superius dicta dicendum omnino est, Circumcisionem fuisse quidem necessariam ex praeepto diuino, non tamen fuisse necessariam ad finem iustificationis, sed potius paruulis applicari remedium aliud ante, vel post octauum diem, sicut poterat ante Circumcisionem institutum; quia aliquin iam haberet Circumcisio ex sua institutione conferre gratiam, & iustificare, contra id, quod ex Scriptura, & Concilio supra probatum est. Fatemur, Augustinum illa verba *Genes. 17.* intellexisse quasi inducentia necessitatem Circumcisionis ad illum effectum; sed fundatur (ut diximus) in falsa lectione illius textus, additis illis vocibus: *octauo die*; quae tamen in vera littera non reperiuntur.

Adducitur etiam pro illa sententia auctoritas Innocentij I I in illo c. *Maiores*, de Baptismo; ubi illa *Genes. 17.* verba in eodem sensu videtur intelligere, & approbare explicationem illam, ac per consequens videtur sentire, fuisse ita necessariam Circumcisionem ad eum effectum, sicut nunc est Baptismus. Hoc tamen videtur nimium probare, nimirum, quod Circumcisio dederit etiam adultis illum effectum, cuius oppositum docet ipse Suarez *disp. 10. sect. 1. §. 1.* Dico tertio. Nam Innocentius dicit, Circumcisioni successisse Baptismum; atque ideo non debere Baptismum esse remedium minus vniuersale, quam fuerit olim Circumcisio; quare sicut haec conferebatur adultis, & paruulis, ut constat ex verbis illis: *Masculus, cuius praeputij caro, &c.* in quibus de omnibus masculis absque aetatis differentia sermo habetur; sic etiam Baptismum dandum non solum adultis, sed etiam paruulis propter similem loquutionem vniuersalem Christi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum.* Omnes ergo debemus ad illum textum respondere, in quo quidem Pontifex consultus, & rogatus, an

Quomodo
Circumcisio
esset causa
gratiae.

65.

Quartum du-
bium.
Vtrum ex
praeepto Cir-
cumcisio esset
necessaria.

66.

Nostri sen-
tentia.

67.

Probatur ex
Innocentio.
Innoc. I I.

Sed hoc mi-
nus probatur.

Explicantur
argumenta
Innocentij.

an paruuli uiliter possent baptizari, respondet affirmatiue. Ad hoc autem confirmandum tria argumenta adducit. Primum est, quia Baptismus successit Circumcisioni, quæ ex Dei præcepto paruulis, & adultis conferebatur; ergo cum Baptismus sit uniuersalior, quippe qui se extendit etiam ad feminas, ad quas non se extendebat Circumcisio, debet etiam ad paruulos extendi, ne videatur eius effectus magis limitatus, quam effectus Circumcisionis. Secundum argumentum est, quia propter illa Genesis verba, quæ uniuersalia erant, Circumcisio omnes comprehendebat paruulos, & adultos; ergo propter similia verba Euangelij, quæ non sunt minus uniuersalia, Baptismus debet etiam paruulis conferri. Tertium denique est, quia non est credendum de Dei misericordia, quod uniuersi paruuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, absque eo, quod misericors Deus, qui neminem uult perire, aliquod ipsis remedium prouideret ad salutem.

68. Hæ rationes in primis non oportet quod omnes habeant eandem certitudinem, quam habet conclusio, quæ principaliter intenditur, & de qua consulebatur Pontifex. Deinde sigillatim de illis dicimus. Tertiam esse omnino firmam & sufficientem; secundam etiam clare concludit ex uniuersalitate verborum Christi, & à simili ex verbis aequè uniuersalibus, quibus Circumcisio præcipiebatur, & in quibus propter eorum uniuersalitatem comprehendere censentur omnes, tam paruuli, quam adulti; in quo argumento non oportet intelligi quod propter uniuersalitatem illorum verborum Circumcisio omnibus proderat ad iustificationem, paruulis, & adultis; hoc enim esset etiam contra ipsum Suarez, ut uidimus, & esset impertinens ad vim argumenti, ad quam sufficit, si procedat ex obligatione Circumcisionis, quasi dicat: quia præceptum Circumcisionis datum fuit sub illis verbis uniuersalibus, intelligitur comprehendere paruulos, & adultos; ergo præceptum etiam Baptismi, quod sub verbis aequè uniuersalibus datum reperitur, non debet limitari ad solos adultos.

69. Denique in primo argumento Pontifex solum assumit, Circumcisionis effectum non fuisse limitatum ad adultos, cum ex præcepto deberet etiam paruulis conferri: non tamen explicat, an hic uniuersalis effectus debuerit esse iustificatio, sed solum in communi ex præcepto uniuersali colligit effectum aliquem uniuersalem, ut ex simili uniuersali præcepto Baptismi colligat effectum uniuersalem, & communem etiam paruulis, atque adeo non esse inutilem eorum Baptismum, ut volebant Hæretici. Quod si uelis, Innocentius loqui ibi de effectu iustificandi determinatè, dici poterit, hoc ex aliorum sententia assumpsisse, non definiendo, nec asserendo, quasi diceret, cum Circumcisioni successerit Baptismus, & ex multorum sententia Circumcisio prodesset ad iustificationem, non solum adultis, sed etiam paruulis, non debemus Baptismo, qui nobilior, & uniuersalior est, hanc efficaciam negare, ne detur ansa præferendi Baptismo Circumcisionem iuxta illorum sententiam; nec aliqua sit species, aut occasio id asserendi. Hoc enim uidentur innuere verba illa, *ne Baptismus, qui successit loco ipsius, & generalior existit, minoris videatur effectus*. Illud enim *videatur* significat omnem etiam speciem, aut occasionem auferendam præferendi Baptismo Circumcisionem.

70. Posset adhuc uirgeri, quia in verbis sequentibus Innocentius uidetur cum Augustino illa verba Genesis intelligere de necessitate Circumcisionis ad iustificationem. Sic enim ait: *Cauet tamen notandum*

est, quantum plus Baptismus conferat Christianis, quam quondam Iudeis Circumcisio contulisset, dictum est in fine prædictæ auctoritatis: *Inducta ex veteri lege, (scilicet ex illo loco Genesis) peribit in populo suo: in Euangelica uero ueritate subintelligitur est: non intrabit in regnum Dei; quoniam estis originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur; non tamen perueniebatur ad regnum celorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseruatum; sed per sacramentum Baptismi Christi sanguine rubricati culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum celorum etiam peruenitur, &c.* Hinc autem sequitur, ex sententia Innocentij, Circumcisionem fuisse determinatè præscriptam ad illum effectum; alioquin non periret spiritualiter anima incircumcisi. Vnde apparet, non satisfieri solutione P. Vasquez d. disp. 184. de legibus cap. 5. in fine, qui dicit, Innocentium solum assumpsisse, quod in Circumcisione dabatur gratia non disputando de modo, quo dabatur, an scilicet ut causa per se, quod Vasquez negat; contra hoc tamen uidetur, quod ipse Innocentius, ut uidimus, uidetur approbare explicationem Augustini, & per consequens, quod Circumcisio ex vi suæ institutionis fuerit ordinata, ad dandam gratiam.

Alij ergo apud ipsum Vasquez ibi num. 47. respondent, totam illam rationem non fuisse ab Innocentio definitam, sed solum adductam ad confirmationem conclusionis principalis, quam tamen alijs rationibus efficacioribus confirmauit. Aliter respondere possumus, illam explicationem verborum Genesis non solum non fuisse definitam ab Innocentio, sed neque affirmatam, sed solum ex aliorum sententia permissam, ut ostenderet, etiam illa doctrinā, & expositionem admissā, adhuc effectum Baptismi esse nobiliorem multo, & excellentiorem, quam effectum Circumcisionis, quia licet illa verba intelligantur de morte spirituali, quam Circumcisio vitabat, adhuc Baptismus addit, quod baptizatus perueniat absque ullo impedimento in regnum celorum.

Quintum dubium est, utrum Circumcisio eo modo, quo proderat ad iustificationem, prodesset etiam adultis; an solum paruulis: Affirmant multi, profuisse etiam adultis. Rainer. verbo *Circumcisio*, c. 7. Riccard. in 4. d. 1. art. 6. quest. 3. Palud. quest. 1. art. 4. & quest. 5. art. 5. Scot. quest. 6. Durand. quest. 7. ad 2. Soto d. 2. quest. 1. art. 4. ad 5. Henric. lib. 1. de Sacramento. cap. 5. §. 5. & cap. 7. §. 2. quibus uidetur fauere S. Thom. infra quest. 10. art. 4. & alijs in locis.

Contraria sententia nobis amplectenda est consequenter ad ea, quæ in simili dubio diximus de sacramento legis naturæ supra disp. 3. sect. 2. Si enim illud non conferebat adultis gratiam ultra id, quod afferre poterat contritio, quam habebant, idem dicendum est de Circumcisione, quam diximus, non habuisse ex sua institutione nouam efficaciam, aut aliam, quam eam, quam poterat participare ex illo sacramento legis naturæ. Hanc sententiam tenent Cano, & Soto, quos refert & sequitur Suarez disp. 10. sect. 1. §. Dico tertio. Barthol. de Ledefina disp. 7. & fauent Viguerius cap. 16. §. 1. vers. 13. & Alensis 4. p. 9. 7. memb. 7. §. 1. ad 4. dicentes, Circumcisionem non remisisse peccata actualia.

Probatur primò ex Paulo ad Rom. 4. ubi dicit, Abrahamum non fuisse iustificatum in circumcissione, sed ex fide; ergo neque alijs adultis dabatur gratia in circumcissione. Respondent aliqui, Paulum non negare gratiam datam Abraham in circumcissione, sed iustificatione; quia nimirum tunc non accipit primam gratiam, sed augmentum, cum iam antea esset iustus, & sanctus. Sed hæc responsio manifestè reiicitur ex textu; nam Apostolus ibi dicit, Abraham

71.

Alij respondent hanc rationem fuisse tantum adductā in confirmationem à Pontifice. Aliter respondemus.

72.

Quintum dubium, an prodesset adultis. Rainerius. Riccardus. Paludan. Scotus. Durand. Henric. S. Thom.

73.

Sententia negans uidetur uerior.

Cano.

Soto.

Suarez.

Ledefina.

Viguer.

Alensis.

74.

Probatur primò ex Paulo.

Genes. 15.

ham fuisse iustificatum ex fide, idque probat ex illo Genes. 15. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Per fidem autem illam Abraham non accepit primam gratiam, sed augmentum; nam antea erat iam iustus, tum per sacramentum legis naturæ, quod ei fuerat à parentibus applicatum, tum per opera sanctissima, quæ prius per multos annos, quos in Dei obsequio exegerat, operatus fuerat; ergo Paulus nomine iustificationis ibi non intelligit primam gratiam, sed sanctificationem abstrahentem à prima gratia, & augmento ipsius.

75.
Probatur ratione.

Ratio deinde est, quam sæpe insinuauimus, quia scilicet in illo statu legis naturæ, vel scriptæ, non debemus ponere collationem gratiæ ex opere operato absque urgenti necessitate, qualis erat in paruulis, qui per propriam dispositionem iustificari non poterant; cum ergo adulti possent per contritionem, vel dilectionem Dei se ad iustitiam disponere, non est, cur illis fuerit prouisum per sacramenta; hæc enim prouidentia, & liberalitas magis spectabat ad legem gratiæ, quam ad statum illum feruitutis.

76.
Innoc. III.
Obiectio.

Obiici potest primò, Innocentius in dicto cap. *Maiores*, ubi videtur concedere circumcisionem fuisse remedium vniuersale, tam pro adultis, quam pro paruulis, ut inde colligat, Baptismum, qui circumcisioni succedit, posse etiam vtriusque vtiliter adhiberi. Ad hoc iam diximus in superiori dubio, Innocentium id non affirmare, sed solum supponere, quòd circumcisio in adultis, & paruulis habuerit aliquem effectum, & quod ad utrosque extendatur præceptum illius.

77.
S. Thom.
Obiicitur secundò.
Respondetur.

Secundò obiicitur S. Thomas *quæst. 70. loco citato*, dicens: *Adulti, quando circumcidebantur, consequentur remissionem, non solum originalis peccati, sed etiam actualium peccatorum.* Respondetur, id posse intelligi, suppositis terminis habilibus, hoc est, si accedebant cum contritione, vel dispositione debita; dicuntur autem tunc fuisse iustificati, quando circumcidebantur; quia fortasse requirebatur in illis aliqua fidei professio exterior, qualis fieri poterat per sacrificium, aut per aliquam aliam actionem, atque adeò etiam per Circumcisionem; quæ actio concurreret simul ut conditio ad iustificationem per se loquendo, sicut nunc iuxta communem sententiam requiritur actus doloris formalis per se loquendo; licet, sicut nunc per accidens potest iustificari aliquis per solum actum dilectionis Dei absque dolore formali; sic etiam tunc posset absque Circumcisione, vel alia actione externa. Hinc autem non fit, quòd ratione ipsius circumcisionis daretur maior gratia, quam ratione solius actus boni interni, cui respondebat gratia ex opere operantis, tanquam merito Dei congruo, ut diximus.

78.
Sextum dubium.

Sextum dubium esse potest, vtrum illud remedium circumcisionis posset in paruulis applicari ex causa ante octauum diem; & an sic applicatum ex causa, vel sine causa, licite, vel illicitè, esset validum, & haberet suum effectum in puero circumciso?

In quo omnes consentiant.

Consentiunt omnes in hoc, quod ex causa licuerit aliquando ultra octauum diem circumcisionem differre; quod probant aliqui exemplo filiorum Israel, qui itineris causa per quadraginta annos, vel ferè, in deserto Circumcisionem omiserunt, posteaque ex Dei præcepto fuerunt circumcisi, ut habetur in cap. 5. Iosue. Cæterum illam omissionem non ratione itineris, sed alia de causa factam fuisse, probat bene cum aliis Vasquez infra *disp. 164.* nempe propter præceptum Dei volentis in penam incredulitatis parentum relinquere eorum filios incircumcisos per totum illud tempus. Quidquid tamen de

Certum est primò.

hoc sit, certum videtur, non debuisse circumcidi infantem octauo die grauius ægrotantem; hoc enim esset manifestè eum occidere; nec est credibile, Deum ad hoc voluisse obligari.

Constat secundò, ultra octauum diem potuisse valide Circumcisionem adhiberi, quando octauo die facta non fuerat; quia sicut prolelyti adulti venientes ad Iudaismum circumcidebantur in etate adulta; sic Iudæus ipse adultus, vel post octauum diem, posset, & deberet.

Duplex restat difficultas; prima, an ante octauum diem posset licite; secunda, an posset valide dari illud sacramentum. Circa primam Altiusiodorensis, quarto summæ capite de dignitate Circumcisionis, dicit, ob necessitatem licuisse præuenire; quod etiam videtur sentire Magister in 4. d. 1. cap. si verò *quaritur*. Contraria tamen sententia communis est, & verior, quam docet S. Thomas ibi, & infra *q. 70. art. 3. in fine.* Hugo 1. de sacrament. *part. 12. cap. 2.* Alex. Alens. 4. p. q. 4. *membr. 6. art. 2.* Bonavent. d. 1. *art. 3. quæst. 2.* Maior *quæst. 2.* & alij, quos sequuntur Suarez dicta *q. 70. art. 3.* & Vasquez ibi *disp. 163. num. 17.*

Probat communiter; quia nulla necessitas poterat occurrere, quæ id requireret; nam ægritudo infantis cum mortis periculo potius redderet illicitam circumcisionem; esset enim evidens mortis acceleratio. Hæc tamen ratio non videtur vniuersalis, quia posset mortis periculum esse non ex morbo, sed ex causa extrinseca, ut ex incendio, vel inundatione, aut alia simili occasione, in qua circumcisio non acceleraret, nec causeret vilo modo mortem infantis. Melius ergo probatur ex doctrina supra tradita, quia absque circumcissione poterat alia via infans iustificari per sacramentum legis naturæ; nec ad hoc circumcisio formaliter erat utilis; ergo non erat, cur liceret præuenire diem à Deo præscriptam absque eiusdem Dei peculiari dispensatione; sicut nec modo ad dandum viaticum moribundo liceret celebrare, & consecrare vnicam solam speciem, quia nimirum fieret contra institutionem Diuinam absque eiusdem Dei dispensatione.

Quod verò attinet ad secundum de valore illius sacramenti licite vel illicitè dati ante diem octauum, duæ sunt sententiæ. Prima affirmat futurum validum; quam tenet Richardus d. 1. in fine circa litteram. Ouidius propositione 13. Maior in 4. d. 1. q. 5. §. *Ita notat*, concl. 3. Palud. q. 5. art. 3. quod etiam probabile dicit Suarez ubi supra; quibus fauere videtur August. in epist. 203. post medium. Secunda sententia negat; quam tenent Alens, Bonaventura supra. Rainerius verbo *Circumcisio*, c. 6. & ex professo Palatius d. 1. q. 4. Marfilius q. 2. art. 1. Soto d. 2. q. 1. art. 3. Ledesma 1. 4. q. 11. art. 3. Angles de Præparatoris ad Baptismum *art. ult. difficult. 4.* Suarez, & Vasquez ubi supra. Quid autem faciendum esset illi ita inualide circumciso? Suarez dicit, illi subueniendum per remedium legis naturæ, & circumcisionem iam factam per nouam acceptionem ordinandam in debitum finem. Vasquez verò potuisset, & debuisse illum iterum circumcidi, non ad iustificationem, ad quam ipse censet, non profuisse Circumcisionem, sed ad recipiendum valide illud sacramentum; potuisse autem iterum circumcidi in eadem parte, probat ex Epiphano.

Vtraque sententia nobis ex parte amplectenda erit iuxta principia nostra. Possimus enim de Circumcisione loqui, vel quatenus erat sacramentum proprium legis scriptæ ex propria institutione, vel quatenus poterat deferuire ad iustificationem paruuli, tanquam materia sacramenti legis naturæ. Si primo modo

79.
Cursum est
secundò.80.
Duplex diff.
Altiusiod.
Altiusiod.S. Thom.
Hugo.
Alex. Alens.
Bonavent.
Maior.
Suarez.
Vasquez.

81.

Melius probatur.

82.
Secunda diff.
Richardus.
Ouidius.
Paludan.
August.
Alens.
Bonavent.
Rainer.
Palatius.
Marfilius.
Soto.
Ledesma.
Angles.

83.

Quid dicendum si iuxta principia supra posita. Vno modo consideratur Circumcisio.

modo consideretur, placet secunda sententia dicens, illam non fuisse validum sacramentum ante diem octauum; quia cum ex propria institutione esset signum fœderis, & pacti inter Deum, & Abrahamum, signum autem non possit significare, nisi iuxta intentionem eorum, qui illud instituerunt; non poterat circumcisio ante octauum diem habere suam significationem. Deus enim solum instituerat Circumcisionem factam die octauo, vel postea: ergo non habebat id, quod requiritur ad rationem talis sacramenti, nempe vim significandi ex Diuina institutione.

Si verò consideretur Circumcisio secundo modo, quatenus per ipsam exhiberi poterat sacramentum legis naturæ ad iustificationem paruuli, probabilius videtur, habituram fuisse suam effectum, & futurum fuisse validum sacramentum in ordine ad iustificationem paruuli, etiam ante diem octauum; nam ad illud sacramentum legis naturæ solum requirebatur aliqua actio externa, qua significaretur fides in Christum, & applicaretur paruulo: posset autem homo per Circumcisionem quocumque die factam velle significare suam fidem in Christum, & illam paruulo applicare, quamuis Circumcisio cum illa temporis circumstantia non esset à Deo instituta, sicut Baptismus datus sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Christi*, vel cum aqua rosacea, non est institutus à Deo; per illum tamē homo posset significare suam fidem in Christum: sic per Circumcisionem, in qua non seruaretur plene ritus à Deo institutus, posset adhuc homo significare suam fidem in Christum; cum autem ad valorem illius sacramenti legis naturæ solum requiretetur fides interna in Christum significata exterius per aliquam actionem exercitam circa paruulum; consequens est, quod per illam circumcisionem, quantumvis illicitam, & sacrilegam, posset constare illud sacramentum, licet non fieret sacramentum Circumcisionis institutum postea, & renouatum in lege Moysis.

Dices, omne sacramentum debet significare ex institutione Diuina; sed illa Circumcisio non significaret ex Diuina institutione; esset enim contra institutum Dei; ergo non esset sacramentum. Respondedo distinguendo minorem: non significaret ex institutione Dei instituentis Circumcisionem, concedo, atque adeo non fieret sacramentum Circumcisionis: non significaret ex institutione Diuina, qua institutum fuerat prius sacramentum legis naturæ, nego; tunc enim Deus instituit illud sacramentum in quacumque actione humana exercita circa puerum, qua significaretur sufficienter fides interna in Christum.

86. Dubitari denique solet de aliis circumstantiis, scilicet de ministro, à quo fieri debebat; & an posset aliquis circumcidere se ipsum? de instrumento, an deberet esse lapideum, vel ferreum? de loco, in quo debebat fieri? De quibus videri possunt Suarez dicta 9. 70. art. 3. & Valquez ibi disp. 163. qui disp. 162. agit etiam de personis, quæ poterant, vel debebant recipere illud sacramentum Circumcisionis.

87. Possumus autem ex his omnibus, quæ dicta sunt vltimo loco, colligere breuiter excellentiam nostri Baptismi supra Circumcisionem; hæc enim erat in primis medium durissimum, & acerbissimum; deinde, licet aliqua ratione conferret, sed imperfectissimè, tum quia multo minorem gratiam dabat quam Baptismus, vt dicit S. Thomas dicta quest. 70. art. 4. & alij communiter; tum etiam, quia non aperiēbat regnum cœlorum, nisi fortè post passionem Christi eo tempore, quo nondum erat mortifera, & tunc quidem vt continens votum Baptismi. Baptismus autē, ex quo cœpit obligare post Christi passionem,

aperit per se regnum cœlorum; itē Circumcisio, etiam retentā sententiā eorum, qui volunt, quod adultis conferret gratiam ex opere operato, non tamen remittebat totam pœnam Purgatorii, vt faceret Soto disp. 2. q. 1. art. 4. ad 5. & Palud. d. 1. q. 5. art. 4. nec dabat gratiam independentē à fide ministri, vt diximus, sicut dat Baptismus; nec poterat licitè adhiberi ante octauum diem; nec validè vt sacramentum saltem legis scriptæ: quæ omnes imperfectiōnes non reperiuntur in sacramento Baptismi, vt constat. Et hæc sint satis de Sacramentis antiquis. Nunc iam agendum est de alio effectu nostrorum Sacramentorum, qui dicitur Character.

DISPUTATIO VI.

De caractere, qui est effectus Sacramentalis.

SECTIO I. An, & ex quibus Sacramentis maneat Character.

SECTIO II. Quid sit Character Sacramentalis.

SECTIO III. Ad quam speciem qualitatis pertineat Character, & quam supernaturalitatem habeat.

SECTIO IV. In quo subiecto sit Character, & de alijs eius proprietatibus.

CHARACTER est alius Sacramentorum effectus, licet non omnium; de quo videndum est, an sit, deinde, quid, & qualis sit.

SECTIO I.

An, & ex quibus Sacramentis maneat Character.

Negant Characterem Hæretici omnes nostri temporis, quos latè refert, & impugnat Card. Bellarm. lib. 2. de Sacramentis c. 18. & sequentibus. Bellarm. Negauit etiam Vviclefus, teste Vvaldensi tom. 2. de Sacrament. cap. 109. quia Character nullum habet fundamentum in Scriptura, & Patribus. Addit Kemnitius, Innocentium I. I. fuisse primum ex-cogitatore, & inuentore huiusmodi Characteris.

Veritas Catholica est, tria sacramenta imprimere Characterem, scilicet Baptismum, Confirmationem, & Ordinem. Sic definitum est ab Eugenio in Concilio Florentino, in Decreto Vnionis & à Tridentino sess. 7. can. 9. & ab Innocentio III. in cap. Maiores, §. vltimo, de Baptismo. Non tamen fuitiple Innocentius inuentor primus Characteris, vt Kemnitius mentitur; nam ibi refertur sententia dicentium eos, qui inuiti baptizantur, recipere tantum characterem; iam ergo supponebant pro certo Doctores, in Baptismo imprimi Characterem; nec de hoc erat quæstio, sed solum an imprimeretur Character in Baptismo per violentiam suscepto.

Hanc veritatem per traditionem ab initio Ecclesiæ acceptam insinuant aliqua Scripturæ loca. 2. Cor. 1. Qui vnxit nos Deus, & signauit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris. ad Ephel. 1. In quo & Ephel. 1. credentes signati estis spiritu promissionis, qui est pignus hereditatis. ad Ephel. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Quæ loca licet habeant alias explicationes, adiuncta tamen Ecclesiæ traditione, melius intelliguntur de sigillatione, quæ fit per Characterem.

Clarius